

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

BUDDHISMUS VE VIETNAMU

Bc. Šárka Čechová

Katedra občanské výchovy a filosofie

Vedoucí DP: Mgr. David Rybák, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem svou práci napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných a parafrázovaných pramenů.

V Praze dne 17. 7. 2015

podpis

Ráda bych tímto poděkovala panu Mgr. Davidu Rybákovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup, cenné rady a věcné připomínky při tvorbě mé diplomové práce s názvem Buddhismus ve Vietnamu. Velice si spolupráce s ním vážím.

V Praze dne 17. 7. 2015

podpis

Autor: Bc. Šárka Čechová

Katedra: Občanské výchovy a filosofie

Název práce: Buddhismus ve Vietnamu

Vedoucí práce: Mgr. David Rybák, Ph.D., Katedra občanské výchovy a filosofie
Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Abstrakt: Hlavním tématem této práce je Buddhismus, jakožto primární náboženství ve Vietnamu. Práce je zaměřena jednak na poskytnutí obrazu o Buddhismu jako takovém a dále pak na jeho vstup do Vietnamské kultury prostřednictvím období čínské nadvlády. Okrajově se zmíním také o ostatních náboženstvích ve Vietnamu a o vietnamských tradicích a zvycích. Na závěr se budu věnovat obrazu vietnamského života v Čechách, který je ovlivněn střetem dvou kultur. Budeme sledovat také dějinně podmíněné kulturně-náboženské předpoklady, které přispěly ke snazší integraci vietnamských imigrantů.

Author: Bc. Šárka Čechová

Department: Civic Education and Philosophy

Title: Buddhism in Vietnam

Supervisor: Mgr. David Rybák, Ph.D., Department of Civics and Philosophy Faculty of Education of Charles University in Prague

Abstract: The main theme of this work is Buddhism as the primary religion in Vietnam. Work is focused on providing the image of Buddhism as a whole and then to its entrance into the Vietnamese culture through periods of Chinese domination. Marginally also mention about other religions in Vietnam, and Vietnamese traditions and customs. In conclusion, I will dedicate the image of Vietnamese living in the Czech Republic, which is affected by the collision of two cultures. We will monitor historically conditioned cultural and religious assumptions that have contributed to easier integration of Vietnamese immigrants.

Obsah:

1. Úvod	7
2. Buddhismus	10
2.1. Buddha	11
2.2. Šíření buddhistického učení	12
2.3. Základy učení	16
2.4. Závislé vznikání	17
2.5. Buddhistické rituály	21
2.6. Buddhismus ve Vietnamu	24
2.7. Ostatní náboženství ve Vietnamu	26
3. Vietnam	27
3.1. Obyvatelstvo	27
3.2. Historie a hodnoty vietnamské společnosti	28
3.3. Náboženství	30
3.4. Tradiční svátky a oslavy	31
4. Buddhismus a křesťanství	33
4.1. Základní odlišnosti a podobnosti	34
4.1.1. Buddhismus a křesťanství pod drobnohledem	37
5. První česko-vietnamské vztahy	43
5.1. Sociální realita imigrace z perspektivy Vietnamců	45
5.1.1. První kroky	45
5.1.2. Pracovní podmínky	45
5.1.3. Vietnamci očima majoritní společnosti	46
5.1.4. Současný stav	47
5.1.5. Včlenění se do nové kultury	48
5.1.6. Prolomení bariér integrace	49
5.1.7. Shrnutí	50
5.2. Národní tradice vietnamské komunity v Čechách	50
5.3. Novodobá migrační realita	53
5.3.1. Vietnamská komunita	55
5.3.2. Vietnamské hodnoty	56
5.4. Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí	56

5.5. Vyjádření Vietnamců žijících v České republice	57
6. Povědomí českých dětí o buddhismu	59
7. Závěr	60
8. Přílohy	62
9. Seznam použité literatury	67

1. Úvod

Tato diplomová práce s názvem *Buddhismus ve Vietnamu* si za svůj cíl klade seznámit nás s podobou buddhismu obecně a prostřednictvím jeho historie popsat charakter buddhismu ve Vietnamu. Mimo to budeme v práci sledovat také projevy buddhismu v České republice a to především prostřednictvím vietnamských migrantů, jakožto prostředníků nám tak vzdálené vietnamské kultury.

Buddhismus je duchovně-filosofický směr, který pochází z indického subkontinentu a jeho základy položil Siddhárta Gautama, běžně známý jako Buddha. Tato diplomová práce s názvem *Buddhismus ve Vietnamu* se bude zabývat především charakterem tohoto náboženství. Podíváme se po jeho kořenech, tedy do doby kolem roku 566 př. Kr., kdy se Buddha narodil a po třech desítkách let na tomto světě se rozhodl oddat svůj život meditaci a cestě k vysvobození, jelikož došel momentu osvětlení.

Abychom dokázali pochopit alespoň základní myšlenky tohoto náboženství, je potřeba ho brát jako učení. Učení se morální zdrženlivosti, koncentraci a moudrosti. Toto jsou základní kategorie Buddhismu, které by měli být rozvíjeny a udržovány v rovnováze. Jednotlivým kategoriím se v části této práce budeme také zabývat.

Je tedy potřeba si uvědomit, že buddhismus není náboženstvím v pravém slova smyslu. Nejedná se o kult, zbožnost, povinnost nebo zákon, což jsou charakteristiky, které nám poskytne etymologický slovník při výkladu slova náboženství. Jedná se opravdu o učení, které odmítá Boha jako prvotního hybatele a předkládá nám teorii jevů, které jsou výsledkem navzájem provázaných příčin kosmu, kdy jedna je podmíněna druhou. Buddhismus uvádí, že existuje základních 12 příčin, které jsou udržovány v neustálém pohybu díky karmě, jakožto hybné síle. Každý začátek má však i svůj konec a my si v jedné z kapitol ukážeme, jak buddhismus tento konec pojímá. Vysvětlíme si charakter buddhistické reinkarnace.

Buddhismus prošel během své cesty po indickém kontinentě řadou proměn. My se v této práci zaměříme především na tendence, které se projevily v severní části kontinentu, tedy v oblasti Tibetu, Mongolska, Číny a pro nás nejdůležitějšího Vietnamu.

Zaměříme se na vliv čínské kultury, která významně ovlivnila podobu vietnamského buddhismu a na jeho proměny.

Budeme se zabývat duchovním pojetím vietnamské víry a jednotlivými směry, které se ve Vietnamu prosadily. Seznámíme se například se sektou Cao Dai, které se pokusila vytvořit univerzální víru propojující buddhismus, taoismus, konfucianismus, křesťanství a dokonce i islám.

Neopomeneme také zmínit okrajová náboženství, kdy tím nejpočetněji zastoupeným je křesťanství. Hned v následující kapitole se pak pokusíme najít souvislosti mezi buddhismem a křesťanstvím, které mohou být mostem při integraci Vietnamců do naší kultury nebo naopak její bariérou.

Kapitola, která srovnává buddhismus s křesťanstvím je do práce zařazena především proto, že chceme nastínit možné překážky nebo naopak předpoklady pro včlenění se vietnamské kultury do té naší. Křesťanství je jedním z náboženství, které má své zastoupení jak v České republice, tak ve Vietnamu.

Tato práce má také sledovat projevy jejich kultury u nás. Na podobu vietnamského buddhismu se podíváme tedy také z pohledu přistěhovalců, kteří se větší či menší měrou pokouší své tradice udržet i ve svém novém domově.

Samotné integraci se poté věnuji v kapitolách, které jsou zaměřené jednak na seznámení se s kulturou Vietnamu obecně a nastíníme si zde také proces včleňování Vietnamců do českého kulturního prostředí. To znamená, že se vrátíme do období let 50., kdy se k nám v rámci mezinárodní pomoci poválečnému Vietnamu přistěhovali první z nich.

Abychom mohli pochopit jejich obtíže při zařazování se do běžného života v tomto novém a tak odlišném prostředí, je potřeba si představit kulturu, kterou Vietnamci opustili. Proto jsou v této diplomové práci zařazeny i kapitoly, které se věnují jejich tradičním rituálům, svátkům a hodnotám.

Proces integrace Vietnamců a podoba kultury v jejich domovině jsou prvky, které se významně podílejí na výsledné podobě života a projevech jejich kultury u nás. A jak už

jsem psala výše, cílem této práce není jen popsat samotnou podobu buddhismu ve vietnamském prostředí, ale představit i jeho podobu u nás.

Do práce je také zařazena krátká kapitola věnující se povědomí českých studentů o buddhismu. Tato kapitola je vytvořena na základě dotazníku, který byl předložen studentům gymnázia a sleduje úspěšnost multikulturní výchovy na českých školách.

Při tvorbě práce se budu opírat především o publikace týkající se problematiky světových náboženství a migrace z dálného východu. Využiji ale také svých kontaktů v klub Hanoi, který mi byl velkou oporou při tvorbě mé bakalářské práce. Klub Hanoi je jednou z mála možností, jak nejhloběji nahlédnout do vietnamské kultury obecně a vietnamské kultury u nás. Obchodní a kulturní areál Sapa v Praze, kde se nachází sídlo klubu Hanoi, je Vietnamem v kostce, která nám poskytuje jakousi ochutnávku této vzdálené kultury a je útočištěm pro své příslušníky.

2. Buddhismus

„Nenávist nelze nikdy přemoci nenávistí. Jen láska přemůže nenávist, to je zákon odvěký.“

DHAMMAPADA

„Člověk je pánem sám sobě; kdo jiný by mu pánem měl být? Opanuješ-li sám sebe, máš pána, jež bys jinak těžko získal.“

DHAMMAPADA 160¹

Buddhismus je jakýmsi duchovním odkazem Indie. Vznikl zhruba před dva a půl tisíci lety na jihu od Himaláje. Během staletí se rozšířil do řady zemí a vstřebával místní tradice, a tak prošel radikálními proměnami, které však nezastínili jeho Indický základ.

Za základ buddhismu je považován alternativní náboženský proud, takzvaná jógová tradice. Zbožní Indové uctívali duchovní hledače, kteří se odebírali do hor hledat pomocí meditací pravdu. Dodnes jsou archeology objevovány v údolích řeky Indu prastaré výjevy jogínů sedících se zkříženýma nohama v lotosové pozici.

Abychom porozuměli buddhismu, musíme nejprve porozumět kosmologickým představám, ze kterých se buddhistické učení odvíjelo.

Základním představou je, že čas neubíhá po přímce, ale po kruhové spirále. To znamená, že z pohledu buddhistů je vesmír nekonečný. Nemá začátek ani konec. Prochází totiž nekonečným cyklem utváření a destrukce.

Na základě této teorie stojí i předpoklad, že každá bytost je výsledkem předchozích událostí a skutků. Pokud tedy nějaká bytost zemře, je tato jeho smrt příčinou pro zrození bytosti nové. Naše životy proto nelze pokládat za individuální, ale jako jednotlivé články nekonečného kruhu. Tomuto procesu se říká znovuzrození.²

¹ WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 12.

² SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 10-13.

Lidské bytosti se však nemusí znovu převtělit do lidské říše. V dalším životě tak můžete být jedním z bohů, titánem, zvířetem, hladovým duchem, *prétem*, nebo se můžete ocitnout v říši pekel.

Tohoto koloběhu se podle Buddha účastní i bozi, jichž existenci nepopírá, ale věří v jejich konečnost. Z tohoto faktu vyplývá, že nejvyšším cílem buddhistů není zajistit si po smrti přístup do nebe, nýbrž cílem buddhistického života je vysvobození, z tohoto velmi často bolestného koloběhu, jinak řečené sanástry. Toto je jejich pravé osvobození, takzvané *móksá*.³

2.1. Buddha

Buddha, vlastním jménem Sidhártha Bautama, často nazývaný také Šákjamuni, se narodil zřejmě kolem roku 566 před Kr. v rodině jednoho z vládců kmenového království v severní Indii.

Legenda vypráví, že ho krátce po narození navštívil svatý muž, který mu předpověděl budoucnost, ve které se měl stát velkým vůdcem nebo náboženským učitelem. Jeho otec se tohoto proroctví velmi zalekl, a tak uzavřel svého syna před veškerým reálným životem a vytvořil pro něj život plný radosti a pohodlí. Chtěl ho tak uchránit před cestou, která by ho k náboženství mohla vést přes temné stránky života.⁴

Brzy po sňatku s bohatou nevěstou a narození jediného syna, začal být Sidharta velmi nespokojený se svým životem a rozhodl se vydat na cestu za hradby. Otec se nakonec jeho nátlaku podvolil a na cestu ho pustil. Před tím však odstranil z okolí veškeré zlo, které by mohl mladý Buddha zřít. Neudělal to však důkladně, a tak při jedné ze svých poutí Sidharta potkal Sádhuu neboli svatého muže a také asketu. Tento bezdomovec byl až překvapivě klidný a vyrovnaný, přestože byl kvůli svému věku a nemocem závislý na druhých. Buddha se rozhodl zasvětit tomuto životu i život svůj.

³ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 13-15.

⁴ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 20-21.

Zřekl se proto všech svých privilegií a ostříhal si dokonce své havraní vlasy. V tu dobu mu bylo dvacet devět let, když se v duchu asketismu rozhodl strávit šest let v džungli za podpory několika učitelů jógy. Došel bohužel k závěru, že tento způsob života ho brzy dovede do záhuby, proto obrátil svou pozornost k druhým lidem a pozoroval cyklus zrození a smrti a zjistil, že přechod je určován tzv. karmou, tedy morální kvalitou jejich skutků. Oddal se proto v místě Bódhgajá, ležícím v dnešním indickém Biháru, meditaci a konečně spatřil vysvobození. Jestliže je tento mechanismus řídící jeho život nezávislým dějem, musí oddělovat individuální bytí a jeho pravé já, které stojí v nedozírných výškách a je jemu nepodmíněné. Jeho pravé já tak stálo za dualitou strasti a slasti, prostoru a času, života a smrti, v nirváně. V ten moment se stal Buddhou. Tím, kdo dosáhl probuzení. Ten, kdo poznal.⁵

Buddha se rozhodl, že se pokusí své učení předat druhým lidem a tak se stalo v jeho pětáctyřiceti letech. Rozhodl se předávat nejen způsob intelektuálního rozjímání, ale i způsob, jak je třeba konat, jak se držet disciplíny. Mezi jeho přívrženci byli brzo i mnozí aristokraté a bohatí kupci.

Buddha se dožil přibližně osmdesáti let. Důvodem jeho skonu byla otrava jídlem. Svou smrt přijal s hrdostí sobě vlastní a prohlásil: „Vše stvořené je pomíjející. Usilujte horlivě.“⁶

2.2.Šíření buddhistické učení

Buddhismus je na rozdíl od hinduismu misijní náboženství, a tak se nauka všude kam přišli vlivem místních kultur a jazyků stala předmětem různých výkladů. Buddhismus je náboženství, které není vázané na jeden jazyk, který by byl pokládán za

⁵ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 21-28

⁶ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 29-31.

posvátný. To je také důvod, proč se stal největším kulturním hnutím v Asii, které kdy lidstvo poznalo.⁷

Buddhistické učení hledalo své místo mezi Indickými náboženstvími mnoho staletí. Avšak zhruba tisíc let po smrti svého zakladatele se rozšířilo takřka po celém subkontinentu a rozdělil se do několika škol.

V jeho učení pokračovali mniši, kteří ustálili ústní podobu jeho hlavních myšlenek a šířili je mezi lid víc jak 400 let. Učení bylo zapsáno až v 1. století našeho letopočtu na Šrí Lance a nazývá se *Pálijský kánon* podle jazyka, ve kterém byl napsán. Má tři části, proto je také často označována jako *Tripitaka*, Troj koš. Koš disciplíny, kázání a vyššího učení.

Buddha sám předvídal, že jeho učení nebude mít takovou sílu, aby se ve své nezměněné podobě udržel nekonečně dlouho, a tak nechal víceméně otevřený konec a dal tak prostor pro vytvoření nových vln. Jednou z nich byla tzv. Mahajána. Dalo by se říct, že se jedná o řadu seskupení a vývojových trendů.⁸

Můžeme zaznamenat zhruba tři trasy šíření buddhismu:⁹

Jižní trasa: Laos, Kambodža, Thajsko

Severní trasa: Tibet, Mongolsko, Čína, Vietnam, Korea, Japonsko

Moderní západní trasa: Belgie, Francie, Německo, Rusko, Británie, S. Amerika

Z hlediska této práce je pro nás nejdůležitější trasa severní. Proto se na ni teď podíváme trochu blíže.

Již na počátku našeho letopočtu se buddhismus z Kašmíru rozšířil do řeckých království, kde tak začalo vzkvétat řeckobuddhistické umění a byla zde vytesána první

⁷ BOISSELIER, Jean. Buddha: cesta probuzení. Praha: Slovart, 1997, s. 162.

⁸ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 33.

⁹ Příloha: Obr. č.: 6

Buddhova socha.¹⁰ Severní oblast, jejíž součástí je i Vietnam, byla kdysi dynamickou oblastí, přes kterou vedli obchodní a migrační stezky a setkávalo se zde tak mnoho kultur. Do Číny se buddhismus rozšířil kolem 1. tisíciletí po Kr. tedy především díky obchodníkům a poutníkům, kteří putovali po takzvané hedvábné stezce.¹¹ „*Pojmem Hedvábná stezka byla v minulosti označována starověká obchodní trasa procházející napříč celou Asií, od Středomoří až do čínského města Si-an. Měřila neuvěřitelných 9000 km, proto trvalo i několik let, než se karavany dostaly z jednoho jejího konce na druhý.*

Hedvábná stezka tak byla nejdelší trasou, která v té době existovala. Významná proto byla jak z hlediska ekonomického, tak i kulturního, jelikož umožňovala kontakt mezi západním a východním světem. Název Hedvábná stezka se uchytil až v 19. století, kdy tak trasu pojmenoval německý zeměpisec a cestovatel baron Ferdinand von Richthofen.

I když se o Hedvábné stezce mluví v jednotném čísle, tvořilo ji několik tras, jež spojovaly Čínu s Římskou říší. Hlavní větve lemovaly poušť Taklamakan, na ně se napojovaly větve další, například ze Sibiře a Indie. Všechny pak protnulý Střední Asii, Persii a mířily do Středomoří. K tomu, aby obchod na stezce vzkvétal, bylo potřeba míru, za válek ruch na stezce utichal. Obchod po Hedvábné stezce byl důležitým faktorem při rozvoji velkých starověkých civilizací v Číně, Mezopotámii, Persii, Indii i Itálii. Díky ní mohly být de facto položeny základy moderního světa.

Stezka dostala svůj název po tajemném čínském vynálezu, který naprosto uchvátil západní svět – po hedvábí.“¹²

Buddhismus je jediné cizí náboženství, které mělo velký vliv na čínskou civilizaci a asimilovalo se. Byl to však dlouhý proces, který trval přibližně 6 staletí. Proces to nebyl snadný, jelikož zde působili i zastánci taoismu a konfucianství a mniši, kteří usilovali o nalezení původních tradic v západních kulturách.¹³

Tyto dvě filosofické směry – taoismus a konfucianismus – vedly čínskou kulturu již od dob dynastie Chan, tedy od doby zhruba kolem 1. století před naším letopočtem.

¹⁰ BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997, s. 162.

¹¹ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 52-59.

¹² PŘIBYLOVÁ, Jana. Hedvábná stezka. *Čína.svetadily.cz* [online]. 2007-2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://cina.svetadily.cz/clanky/Hedvabna-stezka>

¹³ BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997, s. 162-165.

Oba jejich zakladatelé – Konfucius a Lao-c' - žili přibližně ve stejné době jako Buddha. Konfucianismus předkládal lidem správné zásady mezilidských vztahů, které by vládě dodaly harmonii a taoismus soudil, že této harmonie lze dosáhnout následováním přirozené cesty *tao*. Číňané uznávají oba tyto směry především proto, že se nebrání přijetí jednotlivých pravd, které jim nabízí odpovědi na jednotlivé otázky života.¹⁴

Historiografie nám předkládá několik verzí o příchodu buddhismu do Číny. První, převažující především na západě, tvrdí, že císař Ming-ti z dynastie Chan měl sen o zlatém muži, který se objevil na nádvoří jeho paláce.¹⁵ Jeden z jeho rádců mu vysvětlil, že muž, o kterém se mu zdálo, byl indický Mistr Buddha, mající schopnost levitace, jehož plet' má nádech do zlata. Císař proto poslal posli do Indie, aby se o tomto muži dozvěděl víc.¹⁶ Po návratu z této mise byli doprovázeni dvěma mnichy, které na cestě potkali a kteří se usadili v klášteře Bílého koně. To vše se odehrálo kolem roku 67 po Kr. a novější historiografie tento původ buddhismu v Číně popírá a tvrdí, že posvátné texty pochází z ústní tradice předávané mnichem z téhož kmene Jüe-č'.

Buddhismus se v Číně usadil paradoxně právě díky druhému náboženství, již zmiňovanému taoismu. Vzdělance ze 4. století zaujalo především pojetí prázdnoty – *kchung*, kdy se rozmohlo především *ke-i* neboli přizpůsobení smyslů, které se zakořenilo jako mylný výklad. Jak buddhismus postupně v Číně zakořeňoval, vznikala řada sekt a škol. Za mnohé můžeme jmenovat obec *dhjána*, která se věnovala především meditaci nebo školu *Tchien-tchaj*.¹⁷

Tato podoba buddhismu, která v Číně na dlouhá staletí zakořenila, se nakonec prosadila i v Koreji, Japonsku a ve Vietnamu. Čínští misionáři zanesli buddhismus do oblasti dnešního severního Vietnamu, které byla tehdy součástí čínského císařství, proto vietnamská forma buddhismu připomíná více buddhismus čínský, nežli buddhismus sousedního Laosu a Kambodži. Podobu vietnamského buddhismu samozřejmě ovlivnila i již existující místní náboženství. Svou pozici si zde buddhističtí mniši upevnili také

¹⁴ WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 38.

¹⁵ BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997, s. 162-165.

¹⁶ WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 38.

¹⁷ BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997, s. 162-165.

díky podpoře boje proti čínské nadvládě a mnohem později pak v boji proti francouzské koloniální moci.¹⁸

Po rozsáhlém pronásledování v 9. století za vlády dynastie Ming upadala klasická podoba buddhismu do zapomnění. Došlo ale ke spojení klasického buddhismu s čchan-buddhismem a tento jev přetrval až do moderní doby. Názory na tento proces se ale mísí s hnutím „tři učení v jednom“ – *san-tiao kuej-i*, které chtělo sloučit taoismus, konfucianství a buddhismus. Ať tak nebo tak, tímto způsobem se buddhismus včlenil do čínské kultury.¹⁹

2.3. Základy učení

Mezi základní kategorie buddhistického učení se řadí:

1. Šíla – morální zdrženlivost
2. Samádhi – koncentrace
3. Pradžná – moudrost

Všechny tyto tři kategorie by měly být rozvíjeny souměrně, jinak dochází k narušení rovnováhy.

Moudrost, kterou nám Buddha ve svém učení předkládá jako samotný základ, nemá být chápána jako rigidní články víry. Byl si totiž moc dobře vědom toho, že pravda nemůže být fixována pro všechny budoucí generace, jelikož je svět značně proměnlivý. Pokud přijmeme toto učení za své, má nám sloužit jako prostředek pro dosažení určitých cílů a máme si sami ověřit, zda je účinné v našem každodenním životě.

To, co bylo pro Buddhu prvotním impulsem k duchovnímu hledání, byl takzvaný problém Duhkhy, která se překládá jako strast, obecněji jako spektrum od počínajícího nepokoje po fyzickou či mentální bolest. Zde je dobré upozornit na to, že buddhisté tím

¹⁸ WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 41.

¹⁹ BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997, s. 162-165.

nechtějí pokládat celý život za utrpení, pouze nám Duhkha způsobuje více problémů, než její opak sukha – slast. Buddha nás tak vybízí k aktivismu, k tomu, abychom si své problémy uvědomili a postavili se jim. Jen tak v sobě můžeme probudit své životní síly. Jediné, čeho se musíme bát je náš strach, který se nás snaží ochromit.

Příčinu našeho utrpení pak vidí v sebeklamu. V naší neschopnosti vidět věci takové, jaké jsou. Svět je však živoucím organismem a naše mysl se snaží rozdělit jeho celistvost na statické kousky, se kterými chceme manipulovat. Ve své mysli tak rozlišujeme ideu osoby – já, která je zde a všeho ostatního, co stojí mimo nás. V této moment však právě dochází ke konfliktu, protože myšlenka, že ovládneme celý zbytek vesmíru je bláhová.

Ústřední doktrínou buddhismu je an-átman neboli ne-já. Toto ne-já je logickým vyústěním vzniku „já“, které je v životě běžným pojmem. Přestože se jedná o uměle vytvořený konstrukt, který nesouvisí s realitou, dokážeme díky tomuto „já“ fungovat ve společnosti. Slouží nám jako měřítko pro hodnocení okolních jevů. O toto „já“ každá z nás pečuje a snaží se ho upevnit v řádu světa, dokázat, že existuje, obhájit jeho postavení a chránit ho před všemi hrozbami.²⁰

2.4. Závislé vznikání

Buddhistické učení odmítá Boha jakožto prvního hybatele. Všechny jevy na světě jsou výsledkem vnitřních navzájem provázaných příčin kosmu. Jedna příčina je podmíněna druhou.

Každý z nás je provázaný 12 příčinnými vazbami, neboli *nidány*. Jsou to: 1. nevědomost, záměrná slepota, která vede k 2. úmyslnému, záměrnému činu. Záměrný čin zase vyvolává 3. podmíněné vědomí, vyžadující 4. vozidlo, které by je vezlo světem, tedy tělo (jméno a formu). Tělo bude mít 5. dveře a okna: smyslové orgány (tzv. šest bází – tj. pět smyslů a mysl), na které budou působit podmíněty, a tak vytvářet 6. smyslové

²⁰ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 69-72.

dojmy, které zas budou vytvářet 7. pocity, jež povedou k 8. Touze. Touha je druh drogy, která nás slepě poutá k čemukoli, co považujeme za žádoucí (a samozřejmě odmítá to, co považujeme za odpudivé). A tak vzniká 9. Ipění, které zas vyvolává 10. stávání se, ze kterého pochází 11. zrození – a zrození, jak Buddha stále opakoval, nevyhnutelně spěje ke 12. stáří a smrti – a ke všem těm stovkám neduhů a žalů, které s sebou tělo nese.²¹

Silou, která udržuje tento koloběh dění, je karma, zákon příčin a důsledků. Každý náš záměrný čin má své důsledky, které odpovídají morálním kvalitám skutku. Amorální následky si ponese v tomto či v některém z dalších blízkých životů.

Jak už jsme si říkali, lidský život nekončí nicotou, nýbrž koloběhem života, tzv. sansárou. Nejedná se však o reinkarnaci v pravém slova smyslu. Reinkarnace totiž předpokládá existenci neměnné nesmrtelné duše, Buddha však existenci takovéto duše, která by se mohla převtělovat, odmítal. Při Buddhově znovuzrození, kde je život současný a budoucí propojen příčinným vztahem, nedochází k předávání ničeho hotového, následující život je zcela nový. Znovuzrození připodobňuje pohyb kulečnickové koule, která při své cestě po zeleném plátnu narazí do koule jiné a předá jí rychlost a směr. Naděje na zrození a únik ze *sansáry* je však velice malá.

Cesta, která je protkána řadou nástrah a učením se odříkání, je zakončena tzv. nirvánou. Touha i odpor už ztratily své síly. Je to stav, který není ani nicotou ani naopak supertranscendencí, nýbrž je to stav všeobecné blaženosti, kdy získáme odstup od věcí, které nás obklopují a dojdeme tak k jakémusi prozření.²²

Podle Buddy je v hloubi každého z nás zakořeněna morálka, kterou toužíme naplňovat. Odkláníme se od ní jen v momentech, kdy se ocitáme v nepřírodných sociálních podmínkách. Základním kodexem buddhismu je pět záповědí, které by měl dodržovat každý z nás. Mnichové a mnišky mají těchto pravidel daleko více.

Prvním principem buddhismu je zdržení se zabíjení, který se vztahuje nejen na zachování života lidí, ale i zvířat, která jsou také oduševnělymi bytostmi a navíc mohou být převtělenou bytostí. Řada buddhistů je z toho důvodu vegetariány. Zajímavým faktem je, že pokud byl v dřívějších dobách mnich masem obdarován, sníst ho mohl.

²¹ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 74.

²² SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 73-85.

Zvíře však nesmělo být zabito přímo pro něj. Všeobecně se dá říct, že právě maso je velmi sporným bodem onoho buddhistického příkázání. Existuje řada případů, kdy buddhisté i dnes maso jedí a to z prostého lékařského doporučení.

Dalším bodem morálky je krádež. Buddhisté si nesmí vzít to, co jim nebylo dáno.

Třetím bodem je sex, na který je z pohledu buddhistů nahlíženo zcela opovrhlivě. Přestože laikům, oproti mnichům, není výslovně zakazován, patří mezi aktivity, které omezují duchovní růst jedince, jelikož je svazuje do pout rodinného uspořádání.

Předposledním bodem je řeč. Buddhistům je doporučováno, aby nezneužívali svého daru řeči a vyvarovali se tak lhaní, pomluvám, tlachání, vydírání a jiným podobným řečovým praktikám.

Posledním bodem je alkohol a drogy, které otupují lidskou mysl a tím zabraňují mysli řešit osobní problémy.²³

Všemi těmito osmi body je protkána myšlenka správného života, který obnáší takové chování, kterým neubližujeme ani sobě ani druhým, tzv. princip ahinsy. Do tohoto principu spadá i příroda a vesmír, jelikož naše chování ovlivňuje celé universum, celý vesmír. Domnívám se, že zásadní myšlenkou buddhistického učení je však fakt, že Buddha netrvá na rigidním dodržování těchto zásad. Hlásá, že jen prostá snaha tyto principy dodržovat je daleko lepší, než jejich fanatické prosazování, které v ostatních náboženstvích způsobuje řadu problémů. Příkázání jsou tedy jakýmsi doporučeními, které je záhodno užívat s citem a ohledem na okolnosti. Každé naše selhání by mělo sloužit k našemu ponaučení a naším cílem by mělo být morální zdokonalení se. Zároveň bychom těchto zásad neměli zneužívat ke kárání druhých, jelikož s největší pravděpodobností jedná i o temné stránky nás samotných a nedokážeme si je pouze přiznat.²⁴

Život, který žijeme, se dá považovat za pouhé snění, kterému je skryt praví život. Tohoto reálného světa nahlížíme pouze v situacích, které námi nějakým způsobem otřesou. Cílem buddhistů je tuto schopnost nahlížení rozvíjet a docílit jí pomocí meditace. Je však potřeba si od nazíraného udržet odstup. Jak by se z mnoha vyobrazení

²³ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 108-116.

²⁴ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 117-120.

mohlo milně zdát, tradiční meditace neprobíhá vsedě, nýbrž za pochodu, při vykonávání běžných denních úkonů.

Modernější forma meditace probíhá většinou vsedě na polštářích se zkříženýma nohama. Ruce by měly ležet volně v klíně položené na sobě a mysle by měla přestat pracovat a čímkoliv se zabývat. Tímto způsobem se dostaneme do stavu bdělé přítomnosti, která je podstatou naší bytosti a tak není potřeba dělat nic víc. Dalším krokem je zaměření naší mysli na nějaký konkrétní objekt, například na samotné dýchání. Tento stav je potřeba udržet, což může být zpočátku obtížné. Vedlejším produktem tohoto cvičení mohou být paranormální síly *siddhi*, kdy meditující je schopen například levitovat, předvídat budoucnost nebo chodit po vodě. Tyto schopnosti však nelze brát za cíl meditace. Tímto postupem lze dosáhnout hlubokého stupně meditace – *dhjána* a kontempace – *samápatti*, kdy je smyslové vnímání a myšlení stále více eliminováno. Vrcholem kontempace je *niródhasamápatti*, stav znicotnění, který je podobný nirváně a může trvat až sedm dní. Často dochází k tomu, že se během meditace dostane na povrch našich potlačených či zapomenutých pocitů, které jsou například Jungem považovány za temné stránky naší duše, se kterými je vhodné pracovat. Meditační techniky se mění v závislosti na škole, ke které se ten který buddhista přiklání. My jsem si uvedli její tradiční podobu.²⁵

Jednou ze základních tradic buddhismu je takzvaný *théravádový* buddhismus, buddhismus *Cesty starších*, který hledá své kořeny ve škole *Sthavirávádá*, která vznikla zanedlouho po smrti Buddhy v Indii. Přestože názory jsou na tuto tradici všelijaké, dnes se s ní můžeme setkat na rozsáhlém území v Barmě, Šrí Lance, Thajsku a řadě zemí západu.

Pro mnichy této tradice je typická meditace v ústraní, v oddálených kláštřech, ideálně někde v lese v jeskyni. Proto jsou také často označováni jako lesní mniši, členové společenství *sanghy*. Na znamení odloučení od světských radovánek si mniši holí hlavu i tvář a nosí tradiční oranžová roucha a zřikají se veškerého majetku kromě misky na milodary, sítka na vodu, jehly a nitě.

²⁵ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 123-126.

Co se týká každodenního života mnicha, ten začíná již ve čtyři hodiny ráno, kdy se mniši odeberou do meditační místnosti. Po této pravidelné meditaci se mniši odeberou na snídani, kterou opět vystřídá meditace a brzký oběd, který musí být sněden do pravého poledne, jelikož jídlo je mnichům povoleno pouze mezi svítáním a polednem. Odpoledne mniši již popíjí jen čaj, případně je povolena hořká čokoláda nebo sýr. Během odpoledne chodí mniši také prosit o almužnu. Tuto praxi udržují z úcty k tradici a díky ní i kontakt s obyvateli. V půl osmé začíná poslední meditace a v devět večer chodí mniši spát.

Přijetí do této školy je provázeno ročním zkušebním obdobím, kdy musí být dodržováno všech pět základních pravidel a další jako: nejíst v nevhodnou dobu, netančit, nezpívat, nenavštěvovat divadla, nezdobit se, nespát na vysoké pohodlné posteli.

Vytržením z každodenní rutiny jsou svátky jako oslavy Buddhova narození, probuzení a párinivány, které se konají v den májového úplňku. Dále pak oslava konce dešťů, která probíhá v období října a listopadu.

Kromě vysvěcených mohou provádět konkrétní meditační techniky laici. Obzvláště populární jsou techniky barmské – všímání si.²⁶

2.5. Buddhické rituály

Je poslední den roku a půlnoc se blíží, v buddhistických chrámech se skupinka mnichů chopí těžkých klacků a začnou bušit do zvonu. Udeří celkem 108 krát a při každém úderu jmenují jeden z mravních prohřešků lidstva. Tradice říká, že ve dnech před Novým rokem by lidé měli zaplatit dluhy, vygruntovat dům a dávat si dary, aby začali nový rok s čistým štítem. Tyto obřady souvisí s buddhistickým znovuzrozením. Nový rok je dnem plných oslav, státním svátkem a dnem pracovního klidu.

²⁶ SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 141-146.

Buddhismus je náboženství, které může praktikovat naprosto každý, jelikož nevyžaduje chrám ani pomoc mnicha. Chrámy slouží jen těm, kteří se do víry chtějí ponořit hlouběji. Členové těchto chrámů jsou pak často zváni k významným událostem v lidském životě, jako je narození, sňatek a smrt.

Podoby těchto rituálů se mění kraj od kraje. Avšak bývá zvyklostí, že po narození je dítě odneseno do chrámu, kde dostane jméno a je pokropen posvátnou vodou a miskou s touto vodou odkapává vosk, jako symbol spojení země, vzduchu, ohně a vody. Při svatbách mnich natáhne šňůrku kolem svatebčanů stojících okolo Buddhovi sochy na znamení spojení obou rodin a na závěr obřadu odstříhne z každé strany část šňůrky, aby jednu z nich ovázal ženichovi kolem ruky. Druhou pak ženich ováže své novomanželce. Mnich se nesmí ženy dotknout. Během pohřbů je mnich zván k přednášení pohřebních textů a k vytvoření tabulky se jménem zesnulého, kterou rodině věnuje na jejich oltář předků. Mnich také svlaží rty nebožtíka „poslední vodou“ a tělo je pečlivě omyto a oblečeno. Poté se zapálí vonné tyčinky a vzpomíná se na nebožtíka. Tento obřad trvá několik dní, během kterých zve rodina mnicha k sobě na jídlo, aby za tento čin padly zásluhy na nebožtíka a on si ještě na poslední chvíli mohl vylepšit svou karmu.

Buddhismus je náboženství, které po svých přívržencích příliš nežádá. Na rozdíl od křesťanu, buddhisté nemusí pravidelně navštěvovat v neděli své chrámy, ani se v pravidelnou hodinu modlit, jako to mají například muslimové. Ale neznamená to, že by o tuto pravidelnost byli naprosto ošizeni, pokud chtějí, mohou dodržovat takzvaný *uposatha*, který připadá na každý první, osmý, patnáctý a třináctý den měsíce.

V těchto dnech se do chrámů přináší dary a celý den se světi meditací. Součástí těchto obřadů může být i hudba nebo dokonce ohňostroj. Jediným obdobím, ve kterém jsou k sobě buddhisté přísnější, je období dešťů, které nastává v Asii mezi červencem a říjnem a trvá různě dlouho. V tomto období se buddhisté modlí častěji, naslouchají přednášeným sútrám a do chrámů přinášejí i laici daleko štědřejší dary. Tato tradice má své historické kořeny již v dobách Buddhova života, kdy tyto deště nutili Buddhu a jeho učedníky během putování, aby se uchýlili do klášterů, dokud toto nepříznivé počasí nepominulo.

Konec tohoto období se slaví různě. Jeden z možných způsobů je třídní svátek světél, což má symbolizovat Buddhův návrat na zem v doprovodu andělů po dosažení

nirvány. Každý dům je vyzdoben olejovými kahanci, svíčkami a elektrickými lampami, které svítí po celé noci. Vypouští se i balónky, které nesou malé plamínky a ulice jsou zaplaveny tančícími lidmi.

Toto období je také příležitostí, kdy se mladí mohou v rámci náboženského skutku *vassa* stát mnichy a vstoupit tak do *sanghy*. Předpokládá se, že každý chlapec starší sedmi let do *sanghy*²⁷ vstoupí, ať už na kratší či delší dobu. Zde jsou podrobeni tvrdému náboženskému výcviku a nahromadí si zde tak duchovní zásluhy.

Během roku si buddhisté připomínají mnohé události z Buddhova života. V Laosu a Japonsku je například oslavami připomínáno Buddhovo narození. Zajímavé je, že na Laosu se tento den slaví jako součást novoročních oslav, zatímco v Japonsku je slaven 8. dubna. Tradičně se v tento den smáčí Buddhova socha čajem a na ulicích se lidé navzájem polévají vodou.

Velmi populární je svátek O-Bon, kdy se všeobecně věří, že duše zemřelých navštěvují příbuzné. Lidé v tento den hodují a druhý den za úsvitu pouštějí po jezeře papírové lodičky se svíčkami, ovocem a lodičkami, které odnášejí duše zemřelých zase pryč. Tato tradice má svůj původ v legendě o mladíkovi, kterému se zdálo, že duše jeho matky je uvězněna v pekle hladových duchů *gaki*, kteří ji mučí tak, že ji předkládají lahodné pokrmy, avšak když po nich sáhne, vždy shoří. Mladík požádal o radu samotného Buddhu, který mu řekl, aby pečlivě studoval sůtry. Po dlouhé době byl mladík přesvědčen, že již nasbíral dostatek náboženských zásluh, aby mohl matku vysvobodit, a tak uspořádal v tento den z vděčnosti oslavu. To byl první svátek O-Bon.

Jedna z nejpestřejších slavností se slaví na Šrí Lance ve městě Kandy. Stojí zde slavný buddhistický chrám, kde je uschována nejdrahocennější buddhistická relikvie – Buddhův zub. Tento zub je uschován v několika truhlách zdobených drahokamy. Tato truhla se nikdy neotvírá, pouze v srpnu o svátku *Esala perahera* nosí nádherně nastrojený slon na svém hřbetě věrnou repliku této truhly a prochází slavnostně osvětlenými ulicemi města za jásotu lidí.²⁸

²⁷ Obec buddhistických mnichů

²⁸ WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 100-105.

2.6. Buddhismus ve Vietnamu

Pro nejstarší kultury Vietnamu je typická víra v mocné síly obývající přírodu. Tyto mocné duchovní síly se zformovaly do konkrétní podoby duchů jednotlivých přírodních fenoménů, jevů v přírodě a ve společnosti. Tato animistická víra se ve Vietnamu udržela po mnohá staletí. Udržela se i během období nadvlády čínské a indické kultury.

Tyto duchovní bytosti stály podle pověstí dokonce i při vzniku vietnamského národa. Podle legendy byl praotcem Vietnamu mořský drak, který si vzal za manželku horskou vílu. Plodem jejich lásky byl kožený vak, který jednoho dne prasknul a vysypalo se z nich 100 vajec, ze kterých se vyklubali chlapi. Padesát z nich se stalo předchůdci národa Vietů a zbylých padesát založilo různé horské národy.

Podle legendy byli prvními buddhisty ve Vietnamu dva manželé. Muž se jednoho dne vydal na obchodní cestu, během které potkal záhadného muže a dozvěděl se tak o novém učení, jež poté předal své ženě. Toto učení bylo poprvé písně zaznamenáno v jednom z klášterů poblíž Rudé řeky čínským učencem Mo-c'. Dílo se stalo teoretickým a praktickým základem buddhismu. Tak se stalo začátkem letopočtu.

Největšího rozmachu se buddhismus ve Vietnamu dočkal v dobách vlády dynastií Pozdní Lý (1010 - 1225) a Tran (1225 - 1400)²⁹, kdy se vládci považovali za patriarchy buddhistických škol a nechali buddhistické mnichy působit na svých dvorech jako diplomaty a rádce. Mniši tedy získali velmi významné společenské postavení, které si udrželi po mnohá staletí a využívali jej později během mírových hnutí.

Ze všech buddhistických směrů a škol se ve Vietnamu rozvinul především čínský směr *čchan*, známý pod svým japonským označením *zen*. Následovníci tohoto učení, učení Čisté země, skládají svou důvěru v bódhisattvu, který jim přislíbil znovuzrození v Západním ráji – Čisté zemi, pokud jeho učení uvěří a proniknout do jeho podstaty skrze opakování krátkých textů, tzv. manter.³⁰ Bódhisattva je ten, který dosáhl stavu, který předchází stavu Buddhy. Jedná se tedy o stav před tzv. probuzením, které záměrně

²⁹ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 13-15.

³⁰ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 16.

odkládá ve prospěch většího dobra, kterým je šíření buddhistických principů stezky vedoucí k osvobození v momentě, kdy buddhismus zmizí ze světa.³¹

Vietnamská kultura se také pokusila o poměrně zajímavý experiment, kdy se pokusila vytvořit univerzální víru, tzv. *Cao Dai*. Základem této, řekněme sekty, byl správce jednoho z ostrovů na jihu Vietnamu. Byl to sečtělý muž, který měl schopnost komunikace s nadpřirozenými silami. Jednoho dne se mu zjevil Bůh *Cao Dai*, který je společný všem vírám a vyložil mu víru, která spojuje buddhismus, taoismus, konfucianismus, křesťanství a dokonce i islám. Toto učení si získalo na oblibě a jeho stoupenci ovlivnili politickou sféru země dokonce ještě ve 20. století. Stáli však na straně fašismu, což zapříčinilo jejich úpadek, jelikož se dostali do nemilosti vlády.

Podle tohoto učení je nejvyšším cílem člověka uniknout z nekonečného kruhu převtělování, čehož lze dosáhnout přísným dodržováním zásad, mezi které patří například zásada nezabíjet, nelhat, nekrást, nepodléhat chťiči atd.. Také se oceňuje celibát, vegetariánství a askeze. Tato cesta je lidem připomínána skrze proroky, mezi které patří Mojžíš, Buddha, Ježíš, Mohammed a další. Ve Vietnamu, počítáno k roku 2005, žije kolem 2,2 milionu stoupenců tohoto učení.

Druhým učení, které se ve Vietnamu prosadilo, je buddhistická sekta *Hoa Hao*, která je označována za reformní hnutí. Tato sekta vznikla v roce 1939 z rukou jednoho z mnichů, který se po dlouhé nemoci zázračně uzdravil a rozhodl se buddhismus očistit od vedlejších vlivů a vrátit ho ke své původní podstatě. Příznivci tohoto učení by se měli věnovat především konání dobra, než stavěním chrámů. Svůj život by měli zasvětit pomoci chudým a vytváření harmonické zemědělské společnosti. Toto učení má na Jihu Vietnamu přibližně 1,5 milionu stoupenců.³²

³¹ SILK, Jonathan. Bodhisattva. In: Encyklopédia Britannica [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/70982/bodhisattva>

³² IČO, Ján. Náboženství ve Vietnamu, s. 26.

2.7. Ostatní náboženství ve Vietnamu

Vedle buddhismu se ve Vietnamu můžeme setkat i s řadou jiných náboženství. Jejich procentuální podíl není až tak významný, ale například katolíků je v této zemi na 6 milionů, což dělá z Vietnamu jednu z největších křesťanských zemí Asie.

Křesťanství se dostalo do Vietnamu skrze evropské misionáře zhruba v 16. století. Po sjednocení země v roce 1976 prožívali křesťané značně obtížné období, jelikož byli vládou nařčeni z kolaborace s protikomunistickými režimy.

Na pobřeží Indočíny se rozšířil kolem 7. století také islám, který je zastoupen přibližně 70 tisíci obyvateli. Tradiční islámské předpisy tu však nejsou dodržovány.

Ať už se na území Vietnamu setkáme s jakýmkoliv náboženstvím, Vietnamci se obecně považují za buddhisty, přestože registrovaných je k tomuto náboženství pouhých 10 milionů obyvatel. Projevy tradičních vietnamských rituálů jako je například pálení tyčinek, obětování předkům nejsou považovány za součást náboženských rituálů.

Takzvaná *Tam dao* umožňuje Vietnamcům zvolit si jednu ze *Tří cest* podle momentální životní potřeby a toho, co jednotlivé cesty nabízí, potažmo co nabízí taoismus, konfucianství a buddhismus. Platí, že k učení buddhismu se lidé obrací při touze po výkladu světa, odpovědích na životní otázky a obrovské kulturní tradici. Konfucianství řeší otázky běžné denní potřeby ve společnosti a taoismus dává lidem návody, jak dosáhnout svobody a jak vyjádřit svou osobnost.

3. Vietnam

Oficiální název Vietnamu je Vietnamská socialistická republika. Svou rozlohou se vyrovná například Finsku nebo Polsku.³³

3.1. Obyvatelstvo

Vietnam se celkovým počtem 84 milionu obyvatel řadí mezi nejlidnatější země světa. Průměrná hustota osídlení je mezi zeměmi s převažujícím zemědělstvím také jednou z nejvyšších. Obyvatelstvo se soustřeďuje především podél řek a až 70% jich žije na venkově, avšak obživa táhne populaci čím dál tím více do měst.

Co se týká věku obyvatel, tak muži se průměrně dožívají 68 let a ženy 74 let. Důležité je také podotknout, že až 53% obyvatelstva je mladších 25 let.

Z hlediska národnostního složení hovoříme v souvislosti s Vietnamem o velmi různorodém spektru obyvatelstva. Oficiálně je uznáváno 54 etnik. Nejvíce je zastoupeno etnika Viet, které tvoří 86%, dále pak Tajové, Muongové, Hmongové, Číňané, Khmerové, Čamové aj.

Převážně se na území Vietnamu hovoří vietnamsky. Vietnamština je také národním jazykem Vietnamců, ale nalezneme zde také jazyky austroasijskými, austronéské, thajsko-kadajské, tibeto-čínské a hmongsko-daonské.

Vietnamština se zapisuje upravenou latinkou. Toto písmo vypracovali křesťanští misionáři, kteří do Vietnamu přišli zhruba v 16. století. Prapůvodní podoba vietnamského písma má však základ ve znacích písma čínského.³⁴

³³ HLA VATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 5.

³⁴ HLA VATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 8-9.

3.2. Historie a hodnoty vietnamské společnosti

Dá se říci, že Vietnam je zemí více kultur. Tak jako podnebí je na severu a jihu země odlišné, tak i jeho život. Vietnam se však nedělí pouze na sever a jih. Jak už jsem psala výše, žije zde také mnoho etnik, která mají kromě kultury odlišný i jazyk. Přesto se najde pár společných bodů, na kterých se dá vietnamská kultura popsat.³⁵

Velmi významnou roli hrála v historii Vietnamu Čína, která jej ovlivňuje v určité míře dodnes. Jakožto velký mocný stát představuje Čína pro Vietnam jednak hrozbu, ale také zdroj kultury.³⁶ Nežádá kdy se setkáváme se symbolikou staršího a mladšího bratra.³⁷ Pod její nadvládou byl Vietnam více jak 1000 let. Přestože není možné samostatný vývoj vietnamské kultury ničím doložit, je potřeba ji vnímat jako svébytnou. Za nynější symbol svébytnosti je považována kresba letících vodních ptáků, původně z dongsonských bubnů.³⁸ Bronzová kultura Dong Son se nalézala v severních horách a nížinách Vietnamu. Přestože zasahovala i do kultury Čínské či kultury Laosu, považuje ji Vietnam za prapůvod kultury výhradně své.³⁹

Pro Vietnamce je charakteristickou vlastností vděčnost a tato vděčnost se projevuje i v jejich duchovní kultuře. Jeden z nejcharakterističtějších rysů této duchovní kultury je kult předků.

Vietnamci věří, že žijeme ve světě plném duchů, kteří se zformovali do konkrétnějších podob přírodních jevů v přírodě a společnosti.⁴⁰ Již staří Vietové, tak si Vietnamci do roku 1945 říkali, vyznávali animismus. Kromě lidí a živočichů vyznávali i přírodní živly, útvary, kameny a rostliny, které měly také svou duši.⁴¹

³⁵ VASILJEV, I. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 68-72.

³⁶ IČO, J. Historie Vietnamu. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 40.

³⁷ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 17.

³⁸ VASILJEV, I. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 69.

³⁹ IČO, J. Historie Vietnamu. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 28.

⁴⁰ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 8-10.

⁴¹ VASILJEV, I. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In KOCOUREK, Jiří; NOVÁKOVÁ, Kateřina *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 69-74.

Každý člověk má podle vietnamské kultury svou duchovní stránku. Existují dva druhy duší. Posvátná duše *hon* a nemateriální esence oživující tělo *phách*. Tyto duše ani po smrti těla neztrácejí kontakt se světem a zůstávají tak i nadále součástí rodiny, které buď pomáhají nebo škodí. Je běžným rituálem a takřka povinností, že se rodina před důležitými rozhodnutími radí u oltářů se svými předky. Tyto oltáře mají podobu vyzdobených poliček, kde je umístěna řada fotografií a obrázků. Nesmí tam také chybět miska s pískem nebo kamínky, do kterých jsou zapíchnuty vonné tyčinky.⁴² Starost o tuto poličku tradičně připadá na nejstaršího syna, jelikož v patriarchálním uspořádání rodiny byla nejvyšší morální hodnotou synovská oddanost otci, tedy plnění povinností potomků vůči předkům. Nemít syna bylo proto proviněním proti této oddanosti.

V přeneseném významu měla tato oddanost vyjadřovat vztah společnosti a její věrnosti panovníkovi. Pokud tedy měla rodina i deset dcer a ani jednoho syna, bylo to, jakoby neměla dítě žádné.⁴³ Jedině syn vede o výročích úmrtí příslušný obřad a předkládá duchům svých předků dary. Těmito dary jsou papírové peníze, ovoce, rýže a další předměty, kterými si rodina může duchy naklonit.⁴⁴ Nežřídka kdy se ve vietnamských rodinách po generace pečlivě uchovává záznam o genealogii rodu, která se postupně doplňuje a jsou v ní krom dat narození a úmrtí stručně vypsány hlavní činy a dosažené postavení předků.⁴⁵

Je také pravidlem, že mimo svátek úmrtí se na oltáři vonné tyčinky zapalují každý první a patnáctý den v měsíci. Dnešní Vietnamci již přesně neví, proč se tyčinky zapalují právě v tyto dny, ale nejspíše se jedná o šťastná čísla. Tímto rituálem se uctívají předci do čtvrtého pokolení.⁴⁶

⁴² IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 10-11.

⁴³ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*, s. 156-159.

⁴⁴ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 10-11.

⁴⁵ VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*, s. 153.

⁴⁶ Malá Hanoj přivítala první smíšenou svatbu, Čech si vzal Vietnamku . *IDnes.cz/zpravy* [online]. 6. 3. 2011, 1, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/mala-hanoj-privitala-prvni-smisenou-svatbu-cech-si-vzal-vietnamku-1cx-/domaci.asp?c=A110306_111947_domaci_brd>.

3.4. Náboženství

Úcta k vlastním předkům je pro vietnamské rodiny velmi důležitá. Vychází z konfuciánského učení, které hlásá ideál vznešeného muže a realizaci harmonického společenského řádu stojícího na vztahu nadřazenosti a podřazenosti podloženého úctou a poslušností.⁴⁷ Úcta k předkům je pak cestou k posílení mravního jednání a toto mravní jednání je vyjádřeno pěti vztahy. Každý Vietnamec se musí a vždy musel chovat uctivě ke svému vládci. Ten se na oplátku musí chovat uctivě ke svým poddaným. Dalšími vztahy je pak uctivý vztah otce a syna, manžela a manželky, mezi mladými a starými a mezi přáteli rovného postavení.⁴⁸ Konfuciánské učení zasahovalo mimo jiné i do systému uspořádání rodiny, která měla být předobrazem feudálního státu, jak jsem psala výše. Rodina tak měla být ve skrze patriarchální. Do vyhlášení Vietnamské demokratické republiky byly ženy celé rodině podřízeny a za provinění proti tradicím přísně trestány. Přesto byly pro chod domácnosti nepostradatelné.⁴⁹ Poslušnost ženy byla vyplacena manželovou věrností a úctou, jak tomu hlásá konfucianismus.

Dominantním náboženstvím ve Vietnamu je však buddhismus, který se ve Vietnamu objevil kolem roku tisíc před naším letopočtem, kdy se severní část země dostala pod nadvládu Číny. Zakladatelem buddhismu je Siddhártha Gautama řečený Buddha, který opustil svůj palác, aby došel „probuzení“. Jeho představou života byl nekonečný koloběh, kdy dochází k řadě převtělování duší do podle zásluh vyšších nebo nižších spirál, tedy buď do zvířat, lidí nebo duchů. Z tohoto kruhu je prý potřeba nalézt cestu ven, dojít klidu a zbavit se iluzí – dosáhnout nirvány.⁵⁰

Vietnamský buddhismus se svou neokázalostí značně odlišuje od buddhismu okolních států, kterými jsou Laos nebo Kambodža. Každá vesnice i město má svůj chrám (V Čechách se vžil spíše název pagoda.) kde se uctívá Buddha a jeho různá vtělení. Vietnamský buddhismus, konfucianismus a animismus je částečně ovlivněn čínským taoismem. Tyto nauky však nestojí proti sobě, nýbrž se spíše doplňují. Vlivem kolonialismu 16. století se do Vietnamu dostává i křesťanství. Přestože ve Vietnamu

⁴⁷ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 17-18.

⁴⁸ JORDAN, Michael. *Tajemný svět Asie*, s. 174-175.

⁴⁹ VASILJEV, I. Hodnoty vietnamské společnosti. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 75.

⁵⁰ IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*, s. 13.

působící komunismus je stejně jako jinde ve světě ateistický, uznává uctívání předků jako národní tradici a i ústava tuto náboženskou svobodu zaručuje.⁵¹

3.5. Tradiční svátky a oslavy

Kulturní historie Vietnamu je díky mnoha filosofickým proudům a několika náboženstvím velmi rozmanitá. Projevuje se v ní působení konfucianismu, animismu, buddhismu, taoismu, ale i hinduismu, islámu a křesťanství.

Vietnamci věří v nadpřirozený svět, který ovlivňuje náš osud. Tento osud, neboli úděl, je ovlivněn vůlí duchů. S tím je spojena silná vietnamská pověřčivost. Zvyky, které Vietnamci dodržují, pocházejí z dávných čínských tradic. Do jisté míry jsou ovlivněny i vlivem západní a indické kultury. Všechny svátky a tradice se dodržují v kruhu rodinném, který nezapomíná ani na své předky, modlí se k ochranným bůžkům a zařikávají zlé demony. Oslavy a uctívání jsou spojeny s přípravou sklizně nebo důležitými životními momenty jako svatba nebo úmrtí člena rodiny.

Důležitou roli ve vietnamských svátcích a oslavách hraje jejich lunární kalendář. Každý rok v kalendáři není jako u nás označen čísly, nýbrž názvem jednoho z dvanácti zvířat zvěrokruhu. Prvním zvířetem je Krysa, pak následuje Býk, Tygr, Kočka, Drak, Had, Kůň, Koza, Opice, Kohout, Pes a Prase. K těmto zvířatům je ještě přidělen jeden z pěti prvků: Voda, Oheň, Země, Kov nebo Dřevo. Každý měsíc má 29 – 30 dní a začíná vždy dnem, kdy je Měsíc v novu. Z toho vyplývá, že Nový rok slaví Vietnamci pokaždé jindy. Platí však, že je to vždy některý den mezi 21. lednem a 20. únorem. Kalendář však nestanovuje pouze dny, kdy se bude slavit, ale určuje lidem i osud. Existuje řada příruček, pomocí nichž a kalendáře si každý Vietnamec může vyložit svou budoucnost. Podle kalendáře se určuje také termín svatby, obchodů, sázení rýže, pohřbů nebo návštěv.

⁵¹ VASILJEV, I. Hodnoty současné vietnamské společnosti. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 69-77.

Mezi nevýznamnější svátky v roce patří vietnamský lunární Nový rok, zvaný Tet Nguyen Dan. Nový lunární rok je také dnem, kdy každý Vietnamec slaví narozeniny. To znamená, že pokud se dítě narodí i třeba jen hodinu před Novým rokem, a protože Vietnamci počítají již 9 měsíců v mateřském luně, dovrší novorozeně po oslavách již svůj druhý rok života.⁵²

Další významnou událostí vietnamské rodiny je pohřeb. Ne však takový, jaký známe zde v Evropě. Ve Vietnamu se o smrti hovoří daleko více a lidé jsou na ni lépe připraveni. Oproti Evropě se zde nesetkáme se starými lidmi, kteří opuštěni umírají v domovech důchodců, ale naopak dožívají svůj život v kruhu nejbližších. Tradice pohřbu je složena z mnohých úkonů, mezi které patří například výběr posmrtného jména a vložení darů do rakve. Barvou pohřbu není jako u nás barva černá, ale naopak barva bílá a smrt je brána jako skon těla a odchod duše do jiného světa.⁵³

⁵² PECHOVÁ, E. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 56-59.

⁵³ PECHOVÁ, E. Vietnamské tradiční svátky a oslavy. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 65-66.

4. Buddhismus a křesťanství

„Mír ve světě není možný bez míru mezi náboženstvími. Mír mezi náboženstvími není možný bez dialogu náboženství. Mezináboženský dialog není možný bez vzájemného poznání.“

Hans Küng

V současném demokratickém světě se více než často setkáváme s pojmem pluralita, který souvisí s mnohostí pojetí současného světa, ve kterém neexistuje jediný předepsaný způsob, jakým má člověk ke světu přistupovat. Samozřejmě je potřeba brát v potaz historickou tradici, která nám předkládá model dobra a zla, který ovlivňuje chování jedinců v dané společnosti, avšak ani právní normy vzniklé z těchto zásad nejsou platné ve stejné podobě navždy. Pozvolně se proměňují společně s většinovým názorem.

Nebylo tomu tak však ve všech etapách lidské historie. V předosvícenské době bylo jediným uznávaným náboženstvím křesťanství, které se stalo středobodem každodenního života lidí západní kultury. Křesťanství určovalo lidem, jaké svátky mají dodržovat, kdy se modlit, ale i jak se chovat vůči bližním, zvířatům, jak si uspořádat svůj rodinný život, jaký mají mít vztah k majetku. Řídilo tedy opravdu vše. Tento stav trval až do prvních rozkolů uvnitř křesťanství v 11. století. S koncem středověku pak přichází doba osvícenství, která lidem předkládá nový pohled na svět. Pohled na svět skrze vědu. Víra jde tudíž nutně do pozadí. Rovněž zámořské objevy, umožňující setkání s jinými kulturami, přispěly k pluralitním tendencím západní společnosti.⁵⁴

Obecně se dá říci, že západní teologie se nemůže příliš chlubit podporou studia ostatních náboženství mimo křesťanství. Studenti teologie byli vždy podporováni a podněcováni k tomu, aby uměle vytvářeli protichůdné názory, stavící se na stranu ostatních náboženství a pak je skrze křesťanská dogmata popřeli. Proto například

⁵⁴ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 5-8.

pokaždé, kdy křesťan srovnává Buddhu a Ježíše, stává se v jedné osobě soudcem i obhájcem a dojde k závěrům pouze na základě křesťanských hodnot. Tento fakt poukazuje na závažný nedostatek této víry.⁵⁵

V současné době řeší Evropa otázku imigrantů z blízkého východu. Nejenom politici zaujímají k této problematice své postoje, ale i laikové, kteří si častokrát na základě storohý, mediálně zkreslených informací, vytváří milný obraz o kultuře uprchlíků. Nebudu se nyní zabývat otázkou oprávněnosti jejich obav, ráda bych ale poukázala na nutnost informovat společnost o různorodosti našeho světa a zároveň podobnosti jednotlivých kultur. V našem případě budeme nyní hledat spojitost mezi buddhismem a křesťanstvím.

4.1. Základní odlišnosti a podobnosti

Buddhismus společně s křesťanstvím patří mezi pět největších náboženství a právě tyto dvě jsou nejčastěji porovnávána. Je to především z toho důvodu, že na rozdíl od islámu a hinduismu se řadí mezi náboženství celosvětová. Tato dvě náboženství se objevila na historické scéně před dvěma tisíci lety a představují dvě velká distinktivní náboženství na sever a západ od řeky Indus. Pokud se podíváme na biografii jejich dvou zakladatelů, zjistíme, že oba dva se narodili zázračným způsobem, oba mají zázračné schopnosti již v dětství, oba je pokouší ďábel ještě před jejich věrnou činností. Na základě toho došla řada teologů k názoru, že řada evangelistů čerpala z buddhistického učení. To je ale velmi troufalé tvrzení, a proto pokud nějaká souvislost vůbec existuje, mohla by to být podobnost některých indických příběhů, respektive témat, ústního podání, díky němuž se dostaly migrací na západ.

I historický vývoj obou náboženství nabízí několik paralel. Obě náboženství například opouští zemi, ve které vznikla, rozšiřují se do zemí cizího světa a v zemích svého původu zanechávají jen málo svých následovatelů. Zajímavé například je, že

⁵⁵ KÜNG, Hans a Heinz BECHER. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 7-8.

v současné době převládající skupina buddhistů i křesťanů patří k jiné rase a jazykové skupině, než jejich zakladatelé. Důvod tohoto jevu můžeme hledat v tom, že obě náboženství přináší cizím zemím to, co ony samy nemají a je to pro ně tedy velmi zajímavé a doplňuje to jejich vlastní duchovní dědictví. Podobnosti nalezneme i ve formách uctívání. Za mnohé můžeme uvést například zpověď, uctívání relikvií, vyzvánění zvonů, používání růžence a kadidla.⁵⁶

Avšak v doktrínách ukazují obě náboženství značné rozdíly a to především v koncepci spasení. Buddhismus nám předkládá věčný a univerzální zákon a křesťanství hlásá, že má božské zjevení, které se manifestuje napříč dějinami. Jádrem křesťanské doktríny je Kristus, jakožto nadpřirozená, neopakovatelná bytost, která je vykoupěna smrtí na kříži. Následně je vzkříšen a jeho nanebevstoupení a slib budoucího návratu jsou příslibem křesťanské spásy.

Oproti tomu Buddha není ztělesněním Boha, ale je pouhou lidskou bytostí, oproštěnou od věčného koloběhu znovuzrození a na cestu ke spáse pouze poukazoval, nikoli uděloval. Buddhismus také nepopírá, že by nemohl přijít jiný Buddha, který by doktrínu vyložil nějakým novodobým způsobem.

Rozdílnost najdeme také v původu obou těchto osobností. Zatímco Kristus se narodil do chudé řemeslnické rodiny, která se zabývala výlučně náboženskými otázkami a sám pak kázal soucit s chudými, lásku k bližnímu a příchod Nebeského krále, pocházel Buddha z královského rodu Šákjů, který panoval v Himalájích, kde žil v přepychu až do svých 29. let. Poté palác opustil a došel osvícení. Od té doby hlásal cestu tohoto osvobození až do své smrti v roce 480 před Kristem.

Učení všech velikých náboženství má svou víru podloženou ve svatých spisech. Křesťanství pokládá bibli za Slovo Boží, za neomylný pramen pravdy, který byl sepsán osobami, kterým Bůh tyto pravdy vnuknul. Buddhismus nemá zjevení v tomto smyslu. Má však také množství textů, které jsou přímým záznamem posbíraných výroků Buddhy. Tento kánon pak obsahuje vnitřní vhledy do věcí, které Buddha získal vlastní silou.

⁵⁶ ABE, Masao. *Buddhismus a křesťanství*. Bratislava: CAD Press, 1996, s. 111.

Ústřední ideou křesťanství je víra ve věčného, vševědoucího, všemilujícího Boha, který stvořil svět z ničeho, udržuje ho a řídí jeho osud. Buddhisté věří ve veliké množství božstev, které řídí a usměrňují přírodu a lidský život. Avšak i tyto bytosti bývají nestálé a podle svých zásluh se převtělují. Odmítají tak existenci Pána Vesmíru, jelikož podle nich nemůže dokazatelně existovat, protože podle Buddhismu musí mít každá příčina svou příčinu a takovýto člověk by musel být jednoznačně i tvůrcem zla, což je v rozporu s jeho všemilující podstatou. Buddhismus je v tomto ohledu jednoznačně ateistický. Svět je ovládán neosobním zákonem, který každého odměňuje dle jeho zásluh.

Křesťan uctívá Boha nejen jako stvořitele vesmíru, ale také proto, aby mu byla projevena nějaká duchovní nebo materiální přízeň skrze milost. Buddhisté od Buddha naopak žádné vyslyšení neočekávají.

V křesťanství je tělo výtvorem matčina lůna a duše výtvorem Božím vytvořeným z ničeho, který přežívá i po smrti těla přijímá Boží odplatu v nebi nebo v pekle. Na konci časů pak Bůh vyvolá vzkříšení všeho lidstva a opět propojí duše s jejich těly. Tím, co rozhoduje o osudu duše je pak krátký pozemský život. Buddhismus existenci těchto věčných substancí, které jsou v podstatě neměnné, popírá. To, co nazýváme duší je pouze hrou stále se měnících pocitů, vjemů a činností zkombinovaných do jednoho celku, ale postrádající entitu. Ve skutečnosti existují pouze takzvané *dharmy*, faktory existence. A protože odplata za jakýkoliv čin nemá věčného trvání, neznají buddhisté ani věčnou blaženost v nebi a muka v pekle. Věří pouze, že obyvatelé nebes a pekla se později znovuzrodí na zemi.

Křesťanské utrpení je výsledkem hříchu, který vychází z neposlušnosti vůči Božím přikázáním a protože již Adam zhřešil, jsou i jeho všichni potomci postiženi Prvotním hříchem. Tento hřích sejmul Kristus z lidí svou obětí, nicméně spasení dochází člověk až v momentě, kdy se otevře víře v Krista. Podle buddhistů si každý z nás shromažďuje pouze své zlo a musí si vypracovat své vlastní osvobození. Hříšný není tehdy, když poruší boží slovo, ale tehdy, když jsou jeho činy v rozporu s kosmickým zákonem a vytvoří si tak zlou karmu.

Spasením se v křesťanské doktríně myslí věčný život v nebeském království. Po posledním soudu, bude ustanoveno Království Boží a po zničení světa budou vykoupení

žít na nové Zemi ve společnosti Boha a Krista. Buddhistická koncepce Nirvány je v silném kontrastu ke světu, který je nestálý a podléhá utrpení. Nirvána je stav nejvyššího blaha, které však není cítěné, jelikož se nachází až za hranicemi štěstí, které je vnímané. Křesťan se tak vzdává světa, protože je kvůli hříchu nedokonalý a doufá ve věčný život na druhém světě, který je Bohem osvobozen od hříchu. Podle buddhistů naopak kosmický proces nedojde nikdy svého vrcholného zakončení, což znamená, že neexistuje žádná kolektivní spása, pouze osvobození sebe sama.

Podle mě nejzásadnější rozdílem je pak vnímání ostatních náboženství v očích buddhismu a křesťanství. Zatímco křesťanství je přesvědčená o své absolutní nadřazenosti a pochybuje o oprávněnosti jiných forem, pokládá buddhismus ostatní náboženství za první kroky k náboženstvím k sobě samému a tvrdí, že rozhodování o otázkách nadřazenosti nenáleží pouze jednomu životu. Buddhismus není náboženstvím, které by se v dějinách lidstva někdy snažilo ostatní náboženství vymýtit, pouze se je snaží zalít vlastním duchem.

Naopak nejdůležitější shodu spatřuji v jejich konečném výsledku náboženského života, kdy obě náboženství hlásají odpovědnost člověka za své skutky, svobodu morální volby, odplatu za jednotlivé činy a věří v naše zdokonalování.⁵⁷

4.1.1. Buddhismus a křesťanství pod drobnohledem

V buddhistickém učení se setkáváme s usměvavým Buddhou, který došel nirvány.⁵⁸ Oproti tomu v křesťanství Ježíš vstoupil do věčného života teprve skrze utrpení a smrt. Toto je první rozdíl, který můžeme mezi buddhismem a křesťanstvím spatřovat.

Významněji se ale rozdíly projevují až v pojetí členství. Buddhistou bezpochyby není pouze mnich, ale i laik, na kterém je buddhismus jistým způsobem, především finančně, závislý. Stejně jako křesťanství je buddhismus náboženstvím všech. Všichni

⁵⁷ ABE, Masao. *Buddhismus a křesťanství*. Bratislava: CAD Press, 1996, s. 114-123.

⁵⁸ Příloha: Obr. č.: 4, 5

musí dávat almužny, konat dobro, dodržovat pět mravních zásad. Dokonce díky tomuto jsou podle některých starších textů laici schopni dosáhnout nirvány a znovuzrození. Z novějších textů však vyčteme, a to je zajímavé, že po laicích je vyžadováno dodržování pouze nižší spravedlnosti a očekává se, že podle toho budou znovuzrozeni a obdařeni světskými statky. Vystoupit z tohoto koloběhu rození má však právo pouze mnich, který striktně dodržuje všechny zásady odříkání.

Podobnost mezi buddhismem a křesťanstvím naopak nalezneme v horlivém plnění řádu. Ve svém důsledku se však i toto plnění liší. Pro mnichy jsou tato pravidla jakýmsi vorem, který jim usnadní cestu životem plným askeze, aby mohli dosáhnout vytouženého druhého břehu, osvícení. O průběhu běžné denní buddhistické rutiny jsme si říkali výše. Oproti tomu je křesťanství v dodržování svého Zákona velmi svobodné. Neexistují žádná formální pravidla, která by z nás dělala pravé křesťany. Ať už je to počet modliteb nebo způsob oblékání.

Shodu dále nalezneme v požadavku zdrženlivosti, která se projevuje touhou po čistotě a zřeknutí se manželství. Buddha sice vyžadoval askezi v pasivním slova smyslu a nemělo jít tedy o úmyslnou sebetřýzeň, ale vyžadoval, jak bylo také výše řečeno, od svých mnichů dodržování pravidelných rituálů stravy během dopoledne a pohlavní zdrženlivost, která byla cestou k osvobození. I křesťané viděli v těchto prvcích základní podobu askeze a zahrnovalo dokonce vyloženou sebetřýzeň, která spočívala v cudnosti, chudobě a absolutní podřízenosti Bohu. Tato pravidla, která se objevila v Kumránu již nemají v evangeliu své místo.⁵⁹ Kumrán je archeologické naleziště z oblasti Jericha. *Z okolí Jericha máme zprávy o nálezích rukopisů již ze starších dob. Órigenés píše asi r. 217, že našel ve džbánu u Jericha řecký překlad žalmů a další hebrejské a řecké rukopisy.*

Na počátku 9. stol. líčí syrský metropolita ze Seleukie Timotheos I. v dopise příhodu, již mu vyprávěli jacísi Židé, kteří konvertovali ke křesťanství: nějaký arabský lovec hledal nedaleko Jericha zaběhlého psa, v jeskyni našel staré svitky a řekl o tom Židům v Jeruzalémě. Byly prý uloženy ve džbánech (nález lze datovat snad do r. 785).

...

⁵⁹ KÜNG, Hans a Heinz BECHER. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 84-91.

Timotheos zaznamenal, že rukopisy obsahují i některá místa, která jsou v Novém zákoně uváděna jako citáty Starého zákona (Zákona a Proroků), ale v Septuagintě ani palestinském kánonu se nevyskytují.

...

Svitky nemají jednotnou teologii. Názory v nich obsažené pocházejí často z různých období, od různých hnutí a proudů (zdaleka ne všechny jsou esejské, viz výše), jsou spjaty s různou historickou situací a kladou důraz na jiné prvky. Mnohdy ani ty esejské nemusejí pocházet přímo od kumránské komunity, nýbrž od jiných esejců (v případě Damašského spisu je to např. téměř jisté).

I přes tuto nejednotnost ale zůstává faktem, že to byli zejména právě esejci, kdo v období druhého chrámu vypracovali systematický teologický systém. Farizejské prameny mají spíš charakter praktických výroků hlásajících jen základní směrnice.⁶⁰ Ať tak, či tak, pokaždé šlo o čistotu, askezi, dokonalost. Avšak muž z Nazareta nevystupoval jako čistý asketa, charakteristická pro něj naopak byla bohatá hostina a manželství v jeho pojetí bylo bráno jako stvořitelova vůle. Kdo chtě Ježíše následovat, ani se nemusel vzdávat svého světského majetku.

Zajímavým bodem je také otázka tolerance, jejíž míra se projevuje v souvislosti s přijetím jinak smýšlejících náboženství. Buddhismus, na rozdíl od křesťanství, zastává svou pravdu, aniž by musel jiné víry potlačovat a násilně vymyčovat. Myslitelská náboženství mají k toleranci blíže, než je tomu u náboženství, která naslouchají slovu božímu, které vyzívá k rozhodnutí a vede dělicí čáru mezi poslušnými a neposlušnými. Avšak abychom nezanedbali všechna fakta, je potřeba upozornit i na několik historických událostí, které z buddhismu nedělají čistě mírumilovné náboženství. Za všechny uvedme například moment probuddhistických zvrátů v Barmě a na Šrí Lance.⁶¹ Zde také vyvstává napovrch rozdíl v celém pojetí obou nauk, kdy na jedné straně stojí theistické náboženství a na straně druhé výhradně a-theistické učení.

Jak by se na první pohled mohlo zdát, co se týká pojetí křesťanské modlitby a buddhistické meditace, nejedná se o prvky zcela odlišné. Křesťané totiž uplatňují řadu

⁶⁰ ZBÍRAL, David. Ešejci v Kumránu a svitky od Mrtvého moře. *Religionistika* [online]. 2007 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: http://www.david-zbiral.cz/Kumran.htm#_Toc151655887

⁶¹ KÜNG, Hans a Heinz BECHER. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 101.

východních meditačních technik a buddhisté naopak praktikují formy křesťanských modliteb. Pro křesťany mohou být meditační techniky zdrojem znovuobjevování a naopak modlitby jsou pro buddhisty prostorem pro prosby, chválu a výkřiky v nouzi.⁶²

Při hledání podobnosti a odlišností těchto náboženství bychom neměli opomenout pojem duše. Zatímco křesťanství staví duši do popředí, buddhismus její existenci naprosto popírá. V případě křesťanství je jedná o výtvar Boha, kterým polidšťuje tělo, vyznačuje se nesmrtností a po smrti těla přežívá nezávisle na těle a oddělí se od něj do momentu vzkříšení. Buddhismus nám předkládá jedince jako soubor neustále se proměňujících pěti složek a život člověka je nekonečným koloběhem znovuzrození.⁶³

Zajímavé je také pojetí hříchu v obou náboženstvích. V křesťanství se člověk do života rodí již v hříchu jakožto břemenem, které nám uložil Adam s Evou a který může smýt jen křest. Oproti tomu v buddhismu je za hřích považována veškerá připoutanost k moci, bohatství a majetku a také smilstvo, krádež, vražda a podvod.⁶⁴

Co se týká obrazového ztvárnění víry, pro křesťany znamená uposlechnutí druhého přikázání a obrazy jsou uctívány. Zejména pak pamětní ikony světců a mučedníků, později i Ježíše Krista, jakožto vtěleného Boha. V buddhismu se pak objevují nejrůznější figurativní zobrazení, která ztvárňují především Buddhu v různých obdobích života.⁶⁵

Cílem každého křesťana, který dodržuje veškerá náboženská pravidla je dosáhnout věčného života po boku Boha. Například katolíci se musí řídit základními božskými ctnostmi, mezi které patří víra, naděje a křesťanská láska k bližnímu. Pozemský život je tedy cestou, jak dosáhnout života věčného. Od 12. století se poté objevuje jakýsi mezistupeň – očistec, kde má zemřelý naději na očistění se od svých hříchů. Následuje poslední soud, kde je poražen drak symbolizující ďábla a vzkříšení těl a vážení duší. Buddhistickým ideálem je úplné vyhasnutí, kdy už není možný žádný život. Znovuzrození nenastane jen tehdy, pokud věřící nevedl dokonalý život a nedosáhl tak

⁶² KÜNG, Hans a Heinz BECHER. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 195-197.

⁶³ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 38-39.

⁶⁴ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 44-45.

⁶⁵ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 90-91.

buddhistického probuzení. Každý by proto měl usilovat o zlepšení své karmy a doufat, že se znovuzrodí v lepší bytost.⁶⁶

Zajímavé je také uložení mrtvého těla. Zatímco křesťané ukládají své mrtvé do rakve v poloze ležmo na zádech se spojenýma rukama, buddhističtí mrtví jsou ukládáni do polohy zvané spící lev, do pozice, ve které naposledy vydechl Buddha. Křesťanům jsou poté do hrobů vřazovány během smutečního obřadu květiny a předčítány náboženské texty. Buddhistům je po dobu 49 dnů předčítáno z Knihy mrtvých, která je připomenutím zemřelých Buddha, kteří zesnulému pomohou dojít znovuzrození. Tělo je taktéž pohřbíváno, případně spalováno.⁶⁷

V očích mistra Kaisena se zrcadlí názor, že neexistuje důvod, proč by měly být vedeny spory mezi jednotlivými náboženstvími, zvláště pak mezi buddhismem a křesťanstvím. Mistr Sandó Kaisen je opatem francouzského zenového kláštera Hóšódži a zároveň jeden z hlavních představitelů zen-buddhistické školy Sótó v Evropě.⁶⁸

Tvrdí, že tato dvě náboženství se v mnohém mohou obohatit. Nehlásá tedy jen soulad obou náboženství, ale přál by si, aby společně usilovali o vzájemný rozvoj a přizpůsobení se modernímu světu.

„Tato učení musí v budoucnu sloužit jako kvas laikům. Přišel čas, aby náboženství opustila své zastaralé tradice, mystiku a pevné zdi náboženské moci, aby reagovala na potřeby všech bytostí bez rozdílu.“⁶⁹

Mistr Kaisen

Buddhismus je náboženstvím založeným na zkušenosti mysli, lze tedy říct, že je to náboženství blízké moderní vědě a snaží se tedy o objektivní dosvědčení

⁶⁶ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 94-95.

⁶⁷ BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006, s. 115-116.

⁶⁸ Zen. Sandó Kaisen [online]. [cit. 2015-07-05]. Dostupné z: <http://www.sotozen.cz/zen/mistr-kaisen/>

⁶⁹ ABE, Masao. *Buddhismus a křesťanství*. Bratislava: CAD Press, 1996, s. 23.

subjektivních zkušeností myslí. Proto se Kaisen domnívá, že by mohlo být jeho obecné přijetí a pochopení společností o to snazší.

5. První česko-vietnamské vztahy

Ještě z období před 2. polovinou 20. století nejsou známy žádné informace o větším počtu vietnamských přistěhovalců na území dnešní České republiky. Avšak již k listopadu roku 2011 uvádí Český statistický úřad počet 60 383 cizinců příchozích z Vietnamu, z nichž víc, jak polovina je již přihlášených k trvalému pobytu v České republice.⁷⁰ Tímto zastoupením se vietnamská menšina umístila na třetí příčce co do počtu obyvatel České republiky z řad cizinců. Toto číslo postupně stoupá od roku 1950, který je považován za počátek česko-vietnamských diplomatických vztahů a za počátek vietnamské migrace do Čech.

Příčin této migrace bylo několik. Jednak byl Vietnam v době poloviny 20. století stále ve válečném stavu, čímž se nacházel trvale v hospodářském, ekonomickém a školském krizovém stavu a jednak pro obě země tato migrace znamenala příliv odbytových trhů a pro Československo příliv pracovní síly.

Mezi první přistěhovalce patřili váleční sirotci, kteří byli během mezinárodní pomoci poválečnému Vietnamu přijati do dětských domovů v Čechách. Dlouho zde ale nezůstali. Vietnamská strana brzy žádala o jejich návrat, jelikož se obávala ztráty vietnamské kulturní identity dětí.

Další skupinou přistěhovalců byli studenti. Ti sem přijížděli na základě dohody o kulturní a vědeckotechnické spolupráci. Tito studenti byli pod přísným dohledem vietnamského velvyslanectví a museli striktně dodržovat a respektovat jejich zásady a omezení. Mezi tyto zásady a omezení patřil například zákaz důvěrných vztahů se studenty opačného pohlaví a zákaz oblékání západních oděvů. Při porušení těchto zákazů následovalo okamžité odeslání studenta zpět do Vietnamu. Počet příchozích studentů do Čech byl také omezen. Do 80 let 20. století zde mohlo studovat pouze 100 studentů. Jejich studium se týkalo především oblasti strojírenství a lehkého průmyslu. Později vietnamská vláda toto číslo navýšila. Uvědomila si totiž, že příprava kvalifikovaných sil ve strategických oblastech značně napomůže k obnově a rozvoji Vietnamu. V roce 1981 dosáhl jejich počet již 30 000.

⁷⁰ Český statistický úřad [online]. 6.1.2011 [cit. 2011-02-28]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004B0060/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004B0060/$File/c01t03.pdf)>.

Vietnamští studenti, ale i ostatní vietnamští přistěhovalci, přicházeli do Čech povětšinou bez svých rodin a žili v nepříliš vlídných podmínkách ubytoven. Proto často utvářeli skupinky, komunity, ve kterých společně žili a nahrazují si tak rodiny, které jim tolik chyběli. Češi se nejprve k jejich přistěhovalectví stavěli převážně kladně. Brali jejich pobyt v České republice jako morální pomoc obyvatelům válkou zasažené země. S jejich rostoucím počtem začalo být však české obyvatelstvo přívalem cizí kultury, která se pozvolna rozmáhala po celé republice, zaskočeno a začaly se mezi Čechy objevovat známky xenofobie. Je to také především kvůli jazykové bariéře a uzavřenosti vietnamské komunity celkově.

Co se týče navrátilivších vietnamských studentů a pracovníků, tak ti opravdu ve své zemi přispěli k rozvoji a polepšili si i po sociální stránce, to především díky získanému vzdělání. Za vzděláním přijíždějí vietnamští občané i dnes. Tentokrát však s nimi přijíždí i jejich rodinní příslušníci, kteří zde podnikají.⁷¹

Listopadová revoluce roku 1989 jednoznačně přispěla k proměně vztahu tehdejšího Československa a Vietnamu. Změny se projevíly jak v diplomacie, tak v ekonomických, kulturních vztazích. Dosavadní „bratrské“ vztahy, založené především na pomoci Vietnamu se radikálně proměnily především kvůli rozpadu Československa. V důsledku tohoto rozpadu na dva samostatné subjekty, došlo k útlumu zahraničního obchodu a tedy i opuštění značné části vietnamského trhu. Situace se srovnala až po roce 1993, kdy se navázalo i na tehdejší humanitární pomoc, kterou poskytovalo Československo.⁷²

⁷¹ KOCOUREK, J. Česko-vietnamské vztahy. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 94-101.

⁷² HLAVATÁ, Lucie, Ján IČO, Petra KARLOVÁ, Karel KUČERA a Roman MUSIL. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 275-276.

5.1. Sociální realita imigrace z perspektivy Vietnamců

Důvody migrace Vietnamců do České republiky jsme zmiňovala již v předešlých kapitolách. Nyní bych se chtěla zaměřit na sociální realitu jejich včleňování se do majoritní společnosti.

5.1.1. První kroky

Příjezd Vietnamského obyvatelstva do naší republiky byl důsledně sledován vietnamskou ambasádou, která sledovala například i výplatu studentských stipendií. Zjistilo se totiž, že životní úroveň Čechů byla daleko vyšší než vietnamská a studenti dávky údajně nestačí spotřebovat. Fakt, který by tomu nasvědčoval, byl ten, že do Čech přijížděli většinou osoby mezi osmnácti a čtyřiceti lety bez rodin, tudíž bez větších finančních nákladů na živobytí.

Každý vietnamský občan byl po svém příjezdu vybaven osobním listem, který sloužil jako potvrzení o zdravotním stavu, hygienicko-epidemiologickém vyšetření a mezinárodním očkování. Při svém návratu do rodné země byl naopak vybaven osvědčením o své získané kvalifikaci.⁷³

5.1.2. Pracovní podmínky

Podniky Vietnamcům hradily celodenní stravování. Plat byl vyměřován podle tehdejších československých předpisů s tím, že každý Vietnamec byl automaticky považován za živitele dalších dvou osob. Dovolená jim byla vyměřována jako

⁷³ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 46-47.

pracovníkům, kteří pracují již od osmnácti let, přestože řada z nich teprve v tomto věku vstupovala do učení. Svou rodinu ve Vietnamu mohli navštěvovat pouze vdaní Vietnamci, kteří u nás pracovali minimálně již dva roky.

Odborná příprava Vietnamců probíhala formou učebního poměru s navazující výrobní praxí, nebo jako odborná příprava praktikantů a stážistů. V případě učňů trval pobyt sedm let, v případě praktikantů a stážistů roky čtyři s možností prodloužení. Každý Vietnamec měl nárok a musel po svém příjezdu absolvovat intenzivní tříměsíční kurs českého jazyka zakončený zkouškou, která byla podmínkou nástupu do odborných učilišť.

Po ukončení pracovního pobytu si každý Vietnamec mohl do své vlasti odvézt zboží v hodnotě poloviny svého čistého výdělku. Zaměstnavatel jim dokonce k tomuto účelu měl za povinnost obstarat bednu a uhradit náklady na přepravu. Toto zboží nepodléhalo clu.

Co se týká konkrétních pracovních úkonů, narazilo se na dva hlavní problémy. Prvním problémem byla tělesná stránka Vietnamců, která jim nedovolovala vykonávat hlavní činnosti v zemědělství typickém pro náš podnební pás, a tak byli zařazováni na práce především pomocné, což sebou přinášelo druhý problém – Vietnamci cítili tyto práce jako výrazně podřadné.⁷⁴

5.1.3. Vietnamci očima majoritní společnosti

Majoritní společnost vnímala přijetí Vietnamských pracovníků jako svou morální povinnost a tak byli jejich vztahy veskrze přátelské. Tato situace se však změnila v 80. letech, kdy počet přistěhovalců rapidně vzrostl. Společnost najednou začala ostře vnímat jejich jazykovou bariéru a odlišnost kultury, které se začala šířit napříč naší republikou. Zde se zrodily první předsudky a stereotypy týkající se

⁷⁴ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 48.

Vietnamské komunity, která se navenek jevila jako klidná a uzavřená. Její uzavřenost byla dána především charakterem organizace vzájemných vztahů, z jazykových a kulturních bariér a předsudků. Přesto však již v této době vznikalo několik smíšených manželství a někteří Vietnamci, kteří se do České republiky přistěhovali v této době, zůstali dodnes a udržují velmi přátelské vztahy s Čechy. Berou je jako ty, kdo jim poskytnou pomocnou ruku. Proto se také častokrát rozhodnou poslat do České republiky i své potomky, kteří znají naši republiku pouze z vyprávění a současná realita již k přistěhovalcům není tak vřelá, jako tomu bylo dříve. Dávno neplatí, že by o ně bylo postaráno do takové míry, jako tenkrát. Po roce 1985 se v důsledku politických rozhodnutí ČSSR snižoval počet Vietnamců na našem území. Většina se jich musela vrátit do své rodné země nebo změnit účel svého pobytu.

Každý, kdo přijede z tak vzdálené cizí země, jako je Vietnam, prožívá kulturní šok. S tímto faktem je třeba počítat. Vezmeme-li to od základního problému, musíme například počítat s tím, že Vietnamci zdaleka nejsou zvyklí na tak mrazivé zimy, jako tomu bývá u nás. Dnes už je jejich situace snazší, nicméně dříve se potýkali i s nedostatkem vybavení pro naše klima, tak vzdálené od jejich subtropického.⁷⁵

5.1.4. Současný stav

V současné době (tedy k roku 2001) uvádí Český statistický úřad cca 18 000 vietnamských občanů. Z toho bylo k roku 2003 uděleno 17 povolení k trvalému pobytu z důvodu českého původu, 465 z humanitárních důvodů, 3704 z důvodu sloučení rodiny s občanem ČR, 10 843 z důvodu sloučení s cizincem, 2024 povolení pobytu po 10 letech. Toto číslo zahrnuje 40% z celkového počtu Vietnamců na našem území. Drtivá většina z nich pracuje v ČR na základě živnostenského oprávnění. Nejvíce Vietnamců pak žije v Praze a v Karlovarském kraji.

⁷⁵ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 49.

Velká část migrantů žije v podnájmu, ale spousta z nich vlastní i svůj byt. Jejich průměrný plat se pohybuje kolem 25 tisíc, které vydávají především na pronájem a na vzdělání svých dětí. Byty jsou vybaveny poměrně komfortně a běžný nákup provádějí na vietnamských tržnicích. Pracovní poměry jsou vcelku náročné. Vietnamci většinou pracují prakticky nepřetržitě. Pracovní doba výrazně převyšuje běžné zvyklosti a nemají čas na zábavu ani dovolenou. Pokud by si vietnamský zaměstnavatel měl vybrat nového zaměstnance, takřka ve sta procentech sáhne po Vietnamci. Zaměstnavatelé se totiž domnívají, že na rozdíl od Čechů, si každý běžný Vietnamec své práce více váží a nejsou tak často nemocní.

Úspěšnost jejich podnikání se odvíjí od regionu. Někde se musí vypořádat se silou konkurence, jinde jim obchod kvete a zakládají své řetězce. Jako zaměstnanci se pak uplatňují i na manažerských pozicích v mezinárodních korporacích.⁷⁶

5.1.5. Včlenění se do nové kultury

Z výzkumů vyplývá, že podle Vietnamců jsou životní podmínky v České republice stálejší než ve Vietnamu, proto si na ně snadněji zvyknou. Váží si především příjemného podnebí, členité krajiny, klidného života, ekonomických příležitostí, příležitostí pro kvalitní vzdělání, profesionálních a ochotných úřadů, lepší zdravotní péče.

Negativa naopak spatřují v byrokratických překážkách v podnikání, pocit odcizení, xenofobní chování některých Čechů, velké množství formulářů spojených s prodloužením pobytu a zhoršující se podmínky pro podnikání.

Asi největší bariéry v integraci se vytvářejí nejpočetnější skupině přistěhovalců ve věku 33 až 50 let, které jsou spojeny především s potřebou neustálého prodloužení pobytu a administrativou.

⁷⁶ LEONTIYEV, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 51-52.

V ČR existuje vietnamská komunita, která řeší především vnitrokomunitní záležitosti. Vůči komunikaci s majoritní skupinou je poměrně izolovaná a to především proto, že samotná tato organizace nemá příliš povědomí o svých možnostech a cílech. Separovanost této komunity však neznamená, že by její činnost byla neúspěšná. V rámci sebe sama funguje komunita soběstačně a naprosto spolehlivě.

Specifické prostředí vytvářejí z hlediska komunity například tržnice, které jsou kromě obchodního centra centrem zároveň kulturním, mediálním a komunitním. Pořádají se zde různé kulturní akce, fotbalové turnaje, výukové kurzy, o kterých Češi nemají ani ponětí. Součástí jsou také například cestovní kanceláře, či restaurace. Tuto separovanost vnímají samotní Vietnamci spíše jako výhodu – majoritní skupina do ní nevidí. Kontakt s majoritní skupinou probíhá pouze na úrovni administrativní, nikoliv životních záležitostí.

Tyto komunity jsou pro Vietnamce také důležitým zdrojem pracovních příležitostí pro ty, kteří by se jinak na pracovním trhu ČR neuplatnili a to především kvůli svým jazykovým znalostem nebo spíše neznalostem.⁷⁷

5.1.6. Prolomení bariér integrace

Bariéry bývají pak prolomeny většinou tehdy, když se rodině narodí dítě, které se plynule včlení do školního kolektivu a sebou částečně vtáhne i své rodiče.

Největší překážkou je vzájemná neznalost obou kultur, kdy si ani jedna ze stran nedokáže představit požadavky a potřeby strany druhé.

Silným faktorem bránící integraci je silný vztah ke své vlasti, která je zužována válkou, do které je zapojený Západ, což v jejich očích vytváří značnou počáteční averzi.

⁷⁷ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 53-54

Naopak za pomocné faktory lze označit spolupráci českých a vietnamských firem, otevírání tržnic, růst neziskových organizací šířících osvětu v rámci vietnamské komunity, rozšiřování působnosti vietnamských organizací do sociální sféry a služeb. Za zmínku také stojí populární vietnamské internetové stránky Van xuan (www.vnm.cz), které informují o životě cizinců v ČR nebo stránky Klubu Hanoi (www.klubhanoi.cz), které informují o kulturním a obchodním dění v obchodním centru Sapa na Praze 10.⁷⁸

5.1.7. Shrnutí

První Češi navštívili Vietnam pravděpodobně již ve 14. století, nicméně až do prvních obchodních vztahů neměli Češi o vietnamské kultuře příliš mnoho znalostí.

V současné době byla vytvořena řada zastupitelských úřadů, které spolupracují s vietnamskými obchodníky, podnikateli a řadou vietnamských organizací. Zástupci vietnamské komunity se také účastní zasedání krajských výborů a komisí. Z řad vietnamské komunity bylo vybráno dokonce několik lektorů, kteří poskytují interkulturní vzdělání. Rodiče se také aktivně podílejí na školních akcích svých dětí.

5.2. Národní tradice vietnamské komunity v Čechách

Jak už jsem psala výše, vietnamská kultura stejně jako kultury jiné, si zakládá na rodině. To se mimo jejich rodnou zemi projevuje dvojnásob. Většinu svého volného času zde tráví pohromadě a vytvářejí si i nový okruh svých nejbližších. Pro Vietnamce je typická jejich houževnatost, přizpůsobivost a píle. Jelikož se v majoritní společnosti cítí

⁷⁸ LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 55-59.

podřadně, znamená pro ně vzdělání, a tím posun na společenském žebříčku, velmi mnoho. Proto se mnohdy stává, že učitel jejich dětí je obdarováván dary a často zván k významným událostem rodiny, jako je například svatba. Chovají k němu nevídanou úctou, která stojí i nad úctou k vlastnímu otci.

Co se týče rituálů, tak přestože opustili Vietnamci svou vlast, neopustili úctu ke svým předkům. I zde v Čechách najdeme v každé vietnamské rodině oltářík s dary. Ze svátků se v rodinách pak zachoval Nový lunární rok, který je příležitostí nejen k společným večeřím rodin v Čechách, ale i k návštěvě svých příbuzných ve Vietnamu. Z našich tradic si vietnamská komunita převzala především oslavy narozenin. Ve Vietnamu se slaví pouze první a šedesáté narozeniny. Co se týče Vánoc, tak ty se vietnamské komunity dotýká spíše skrze vánoční besídky na školách, kam jejich děti docházejí. Vietnamci jsou ale národem velmi přizpůsobivým a tak se nezdá, kdy setkáme s tím, že přestože tento svátek nedodržují, nosí svým novým českým přátelům vánoční dárky. Převážně jako projev vděčnosti, nežli převzetí tradice. Avšak mladší generace Vietnamců Vánoce již slaví stejně jako narozeniny.⁷⁹

Vietnamci se snaží v Česku dodržovat své tradiční svátky a praktikovat náboženství. Ve vietnamské komunitě najdeme jak křesťany, tak buddhisty. Vietnamští křesťané si pronajímají prostory v místních kostelech a připojují se jako farnost. V případě buddhistů, tak ti si své zázemí teprve budují. V místech s větší koncentrací Vietnamců se začínají budovat pagody. Tou nejznámější je pagoda v centru Sapa v Praze-Libuši. Má to jeden háček. Tato stavba byla postavena bez stavebního povolení, a proto jí hrozí stržení. Součástí pagody bývají i místnosti pro mnichy, kteří zde bydlí. Pagody jsou pak využívány především během svátků, jako je například oslava lunárního roku, či výročí smrti předků.

Praktikování příslušných obřadů je v současné době stále snazší díky dostupnosti obětních předmětů, jako jsou vonné tyčinky nebo zlato. Většina z Vietnamců praktikuje víru i ve svých obydlích, restauracích i nehtových studiích, kde mají téměř vždy oltáře. Na druhou stranu přijímají částečně i české svátky, jako jsou

⁷⁹ VASILJEV, I. Dynamika národních tradic a vlivů nového prostředí v životě vietnamské komunity v české republice. In KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva *S vietnamskými dětmi na českých školách*, s. 121-125.

například Vánoce, jak jsem psala výše. Obecně jsou si Vietnamci vědomi, že jejich pobyt v Česku značně oslabuje jejich tradiční vietnamské hodnoty a tradice.^{80 81}

Jak už je z výše psaného patrné, vietnamská kultura má řadu odlišností od té naší. Její charakter se projevuje během každodenních činností a tak není výjimkou střet obou kultur.

Učitelé a zaměstnavatelé by například měli brát v potaz, že přestože vietnamští pracovníci a žáci jsou velmi svědomití, není neobvyklé, když si na oslavu lunárního roku nebo jen na návštěvu své babičky berou dovolenou. Jejich vazba na tradice je tak silná, že například své nepsané dluhy za věno vůči rodině manžela, splácí i řadu let po svatbě vietnamská nevěsta na dálku za svého manžela, který je momentálně ve finanční tísní. I v českém prostředí se projevuje patriarchální vedení vietnamské rodiny, avšak to není tak patrné ve vztahu k naší kultuře. Může být patrné při pozdravu, kdy se vietnamské ženy nezdraví s muži podáním rukou ani objetím. Objetí se považuje za vhodné jen v kruhu rodinném.

Vietnamci ctí skromnost, pokoru i harmonické vztahy k ostatním. Proto se velmi často vyhýbají citlivým tématům a na řadu otázek odpovídají raději ano. Tímto způsobem chtějí vyjádřit úctu ke starším nebo takto odpovídají jednoduše ze slušnosti. Obvykle mají ve svém jméně jako první příjmení, které naznačuje jejich příslušnost k rodu, na který jsou tak hrdí. Druhou část jejich jména tvoří prostřední jméno a jako poslední stojí jejich křestní jméno, které má většinou nějaký hlubší smysl. Může znamenat moře, sílu či květinu.

Respekt vůči druhým vyjadřují Vietnamci především neverbálně. Například vietnamští studenti svůj respekt projevují tichým a klidným posloucháním svého učitele. Na první pohled může takový žák v očích svého učitele působit neaktivně. Dalším projevem úcty je také úsměv. Bývá velmi často odpovědí na vše. Může být omluvou za pozdní příchod nebo i větší přestupek. Česká, ale i celá západní kultura by takovéto chování mohla brát za výsměch. V očích Vietnamce, který se projevuje spíše neverbálně, znamená omluvu.

⁸⁰ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 171-172.

⁸¹ Přílohy: Obr. č.: 1, 2, 3

Pokud vám Vietnavec vyjádří kompliment, neměli byste na něj reagovat jeho oplacením. To by bylo výrazem vaší nepříliš velké skromnosti. Přípustné je pouze sklonění hlavy nebo drobný stud.

Při komunikaci s Vietnamci bychom si také měli dávat pozor na přímý pohled do očí, který je vietnamské kultuře signalizuje vášně či určitý druh výzvy.

Ve městě Vansdorf stojí od roku 2008 první buddhistický palác v České republice. Jedná se o starší dvoupatrový dům, který se od ostatních liší pouze vlajícími praporky a nápisem Chua Thien An. O jeho existenci se zasloužila především paní Vu Thi Kim Lien, která žije v Čechách od roku 1992. Stavba byla financována z příspěvků vietnamské komunity. Na konci roku 2007 zaregistrovalo ministerstvo vnitra České republiky také nové sdružení s názvem Vietnamský klub sympatizantů s buddhismem v EU. Navštívit ho může každý. Jediné, co proto musí udělat je, zout se před vchodem do něj a přezout se do nabízeného přezutí.^{82 83}

5.3. Novodobá migrační realita

Většina pracovníků, kteří přijíždějí do zahraničí za prací, využívá služeb náborových agentur a pochází z venkova. Podíl venkovanů na současné emigraci je minimálně 80%. Je tedy jasné, že tito lidé mají minimální vzdělání a jsou velmi zkrlesně informováni o cílové zemi, kde nemají ani žádné kontakty, neumí příslušný jazyk, nejsou vyučeni v žádném oboru na takové úrovni, která je ve vyspělých zemích vyžadována a nemají ani ponětí o právním řádu země, kde mají pracovat. Mají jen mizivou představu o tom, co to znamená žít v zemi tak vzdálené jejich kultuře a jejich ekonomickému a klimatickému prostředí.

⁸² V prvním buddhistické chrámu v ČR. *Klub Hanoi* [online]. 2008 [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008050301>

⁸³ Příloha: Obr. č.: 8, 9

Vietnamští dělníci jsou známi svou pracovitostí, přizpůsobivostí a ochotou pracovat přesčas a právě proto jsou častým terčem zneužívání ze strany zaměstnavatelů a náborových agentur, které jim účtují daleko vyšší poplatky, než jsou reálné náklady zprostředkování jejich pracovních příležitostí. Přispívá tomu i fakt, že samotní Vietnamci dávají přednost dražším službám, než službám zdarma. V jejich očích jsou levnější služby službami méně věrohodnými. Cena je pro ně jakousi zárukou kvality. V případě náborové pracovní imigrace před krizí v Evropě, bylo zjištěno, že tito dělníci platí sumu 6 500 až 14 000 USD. Přitom reálná cena služeb se pohybuje kolem 3 000 USD.

Právě tyto poplatky se pro mnohé Vietnamce stávají velkým břemenem, které je uvádí do závislosti na agenturách – například agentuře *dich vu*, které je často vydírají a vyhrožují jim ztrátou práce nebo nedodržením smluvených podmínek. Vietnamci se bohužel v těchto situacích neumí bránit. Celou situaci pak komplikuje to, že častokrát podepisují smlouvy, kterým dostatečně nerozumí nebo smlouvy vůbec nemají a tak dochází i k případům, kdy nedostanou za svou práci zapláceno. Obecně se dá říct, že dávají přednost a spoléhají na ústní dohody, jelikož ani smlouvám ve vietnamštině nerozumí. Pomoc mohou nalézt pouze u komunit, které již v daných zemích existují. Ovšem jejich pravomoci jsou značně omezené.

Tento problém sebou nabaluje další finanční zátěž, kterou tvoří dluhy za cestu, kterou mnohokrát hradí prodejem svých nemovitostí nemajících valnou hodnotu.

Tati tíživá situace vede Vietnamce nutnosti přivýdělku a to často nelegálním způsobem. Mnozí se dopouštějí nezákonné činnosti vědomě, ale mnozí také nevědomě. Touha po rychlém přivýdělku také brzdí jejich další rozvoj, kterým je například učení se místnímu jazyku. A zde se vytváří začarovaný kruh bariér integrace.

Pro samotné Vietnamce není pobyt v zahraničí až takovým přínosem, jak se jim nebo okolí může zdát. Daleko přínosnější je tato cesta pro již zmiňované agentury, které na jejich účet profitují a oni po svém návratu naopak strádají. Ty největší dluhy mohou činit až 10 ročních platů běžného Vietnamce. Vietnamská vláda necítí za tuto situaci

svou zodpovědnost. Tuto situaci se snaží změnit tedy pouze neziskové organizace, které na vietnamskou vládu tlačí.⁸⁴

5.3.1. Vietnamská komunita

Od příchodu prvních Vietnamců se jejich komunita v českém prostředí již pevně usadila, nicméně prošla řadou vnitřních změn. Navenek jednotná komunita se totiž vnitřně značně diferencovala.

Zatímco do 80.let 20.století převažovali v komunitě muži ve věku 17 až 25 let, postupně začalo přicházet množství žen a jejich potomků s dalšími rodinnými příslušníky.

Nejdůležitějším mechanismem vnitřní diference jsou tedy především rodinné vazby, které jsou pro Vietnamce velmi důležité. Druhým velmi důležitým faktorem je celkový historicko-politicko-ekonomický kontext jejich příchodu a vázanost k migrační komunitě. V třetím případě hraje roli jejich příslušnost k migrační generaci. Tzn. zda člověk přišel v dospělosti (první generace), v době povinné školní docházky (jedenapůltá generace) nebo jako dítě do pěti let (druhá generace). Věk v tomto případě ovlivňuje především jejich jazykové znalosti, podobu vztahů a jejich vazbu na zemi svých předků. Samozřejmě také ovlivňuje vnímání nové kultury.⁸⁵

⁸⁴ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 75-78.

⁸⁵ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 90-93.

5.3.2. Vietnamské hodnoty

V tomto bodě je potřeba se na problematiku podívat ze dvou úhlů. A to z pohledu potencialních migrantů a z pohledu navrátilců. Zatímco pro potencialní migranty představuje morálka hodnotu důležitou, tak pro navrátilce hodnotu velmi důležitou. U první zmiňované skupiny byl tento názor zdůvodňován tím, že nevidí rozdíl v místě, kde mají své požadavky uspokojit. Tento názor ovlivňuje také fakt, že ho zaujímají především ti, kteří jsou bezdětní. Rodina tento názor značně ovlivňuje. Nicméně, pokud zůstaneme u názoru, že tedy místo nehraje roli, vidí v Česku, potažmo v západní kultuře především možnost jak zakusit náš styl života a především svobodu a samostatné rozhodování.

Vietnamci se také shodují na tom, že západní kultura na ně působí kultivovaně a že tito lidé jsou dle jejich soudu vychovaní a slušní. Zdůrazňují také kultivovanost, kterou spojují s ekonomickou vyspělostí, vysokým způsobem života a vzdělaností. Důležité pro ně také bylo dodržování zákonů, které se ve Vietnamu stále ignorují.

Co se týká navrátilců, tak ty pak mívají výhrady k oběma zemím. Na Česku si váží především spolehlivosti, dochvilnosti a spořádanosti. Zejména zmiňují dodržování silničního provozu a kultivované chování lidí na veřejnosti. Naopak nám vytýkají neúctu ke starším a k rodičům a to, že rodiny tolik nedrží při sobě.⁸⁶

5.4. Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí

V současnosti převládá názor, že moderní společnost má za následek podkování základů náboženské instituce a religiozní představy tak ztrácí svůj význam. K této postupné přeměně dochází od dob postsvícenského myšlení.

⁸⁶ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 168-170.

Moderní společnost prochází takzvaným procesem sekularizace, která je přirozeným důsledkem industrializace, urbanizace a rozvoje moderní vědy, která otřásá základními dogmaty náboženství. Sekularizace má tedy za následek emancipaci obyvatelstva od náboženských představ.

Avšak tvrzení, že náboženství nyní již neovlivňuje sociální život dnešních lidí, by bylo veskrze mylné. Naopak se v současnosti zdá, že náboženství největší vliv, který kdy mělo. Při tomto desekularizačním procesu dochází k oživení tradičních náboženství, jako je křesťanství a islám. Současné odhady uvádějí, že se populace křesťanského obyvatelstva rozrostla až na 2 miliardy lidí. Muslimská populace je ještě dynamičtější, a přestože dnes dosahuje čísla 1,2 miliardy, jedná se o miliardový skok za posledních 30 let. Dochází také k postupné reislamizaci arabského světa, která má za následek obnovu tradičních islámských mravů a způsobu života, což vede ke vzniku radikálních skupin.

Obecně se dá říct, že náboženství nejsou zasažena procesem sekularizace do takové míry, že by zanikala, ale do značné míry se mění jejich podoba.

Pokud bychom se rozhlédli po celém světě, zjistili bychom, že k největšímu oslabení vlivu náboženství dochází na území Evropy. Převážná většina Evropanů nevyznává žádné náboženství. Přesto je u nich často patrná víra v jisté nadpřirozeno, která se projevuje například čtením horoskopů.

Co se týká České republiky, můžeme hledat příčiny vzniku nezájmu o organizované náboženství již v dobách husitských. A ani nástup komunistického režimu se svým výrokem, náboženství je opium lidstva“ o několik století později jeho prosazení se příliš nepomohl.

5.5. Vyjádření Vietnamců žijících v České republice

„Cítím se spíš jako Češka, ovlivněna českou i vietnamskou výchovou, a beru si z obojího to nejlepší, co můžu. Doma jsem tady v Česku, mám ale kořeny ve Vietnamu a na to

nezapomínám. Je to domov mých rodičů a předků. Je to krásná země, krásní lidé. Ale jsem spokojená s Českem, s Prahou. Domov celkově nevnímám jako stát, ale spíš jako místo, kde chodím nejráději na záchod.“

česká Vietnamka 22 let, v Česku žije 18 let⁸⁷

„Vietnam je pro mě exotika. Navštívila jsem ho pouze jednou a mnoho známých například nikdy. Hodně se jich narodilo dokonce tady. Česko je pro mne možná domov, ale stále ne úplný, vždy si budu pamatovat, odkud pocházím, a vždy se tam budu ráda vracet.“

česká Vietnamka 18 let, v Česku žije 17,5 let⁸⁸

„Pro moje rodiče je Česko země lásky. Oni se zde poznali, zamilovali se a vzali. Měli tam spoustu kamarádů a za komunismu se k nim všichni chovali dobře. Oni tu zemi milují, je to pro ně druhý domov. Když se vrátili, přivezli si spoustu věcí a tady nebylo vůbec nic. Navíc byli jiní než vietnamská společnost a většinu přátel měli mezi Vietnamci, které potkali v Československu. To ještě posílilo jejich kladný vztah k této zemi. Já tohle bohužel nemůžu říct. Teď jsem po pěti letech doma v Hanoji a cítím, že až dostuduji, chci se vrátit. Já jsem nepoznal Československo mých rodičů. Já jsem poznal zemi, ve které budu vždy jen ten Vietnavec, a když budu mluvit plynule česky a mít dvě školy, tak mi stejně bude policie tykat.“

Respondent odpovídal ve Vietnamu během návštěvy své rodiny⁸⁹

⁸⁷ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 80.

⁸⁸ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 80.

⁸⁹ FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014, s. 146.

6. Povědomí českých studentů o buddhismu

V této kapitole bych se ráda krátce věnovala povědomí českých studentů o buddhismu a to především ve spojení s kulturou vietnamských dětí studujících na českých školách.

K roku 2011 se do českých škol přihlásilo přes tři tisíce vietnamských dětí a toto číslo především na středních školách stále stoupá. V rámci multikulturní výchovy je proto potřeba, aby byli čeští studenti seznamováni s touto kulturou a usnadnilo se tak včlenění se těchto studentů do kolektivu třídy. Právě neznalost vzdálené kultury může být hlavní překážkou společného soužití.⁹⁰

Anonymní dotazník byl předložen šedesáti šesti studentům na osmiletém gymnáziu v Říčanech ve věku od 12 do 15 let.

Z odpovědí vyplývá, že o buddhismu slyšelo celých 90,9% dotazovaných studentů, z toho 59% ve škole od svých učitelů. Potěšující je, že celých 45% z nich pak sáhlo dobrovolně po knížce, ve které se o buddhismu dozvěděli něco navíc. Od rodičů získalo povědomí o buddhismu 40,9% studentů a 22,7% se minimálně jednou o buddhismu bavilo se svým spolužákem nebo kamarádem. Zajímavé je, že na otázku, zda se někdy setkali s některou z buddhistických tradic, odpovědělo pozitivně 40,9% studentů, aniž by byli schopni uvést konkrétní příklad. Otázkou je, zda si plně uvědomují význam slova tradice.

Dále byli studenti dotazováni na to, zda se v jejich okolí vyskytuje člověk vietnamské národnosti. Na výběr měli ze tří možností.

Žádný z dotazovaných nemá Vietnamce za svého kamaráda, 48% z nich odpovědělo, že jejich kamarád se přátelí s Vietnamcem a trochu smutným výsledkem je 42%, což je poměr studentů, kteří odpověděli, že měli Vietnamce za svého spolužáka, ale jako kamaráda ho nepočítají. Dva ze studentů nevybrali ani jednu z možností, ale uvedli, že se s Vietnamci setkali na vietnamské tržnici a ve večerce.

⁹⁰ Příloha: Obr. č.: 7

6. Závěr

Tato diplomová práce si na svém začátku kladla za cíl představit buddhismus v jeho základní podobě a zaměřit se především na jeho podobu ve Vietnamu. Mimo to nahlíží i na jeho projevy v České republice a to především prostřednictvím vietnamských migrantů.

V kapitole věnované Vietnamu jsme krátce nahlédli do podoby této země z hlediska historie a hodnot. Zjistili jsme, že její historie je významně ovlivněna sousední Čínou a tyto vlivy se projevují až do dnes.

Hlavním prvkem, který je charakteristickým pro vietnamskou kulturu je kult předků, který se projevuje na jejich celkové přístupu ke světu a ovlivňuje tak i jejich každodenní život v patriarchálně uspořádané rodině, kde nejvyšší hodnotou je synovská oddanost.

Tato úcta k předkům pak vychází z konfuciánského učení, které splynulo s buddhismem již v jeho čínské podobě. Buddhismus je náboženstvím, které je považováno za nejrozšířenější náboženství Vietnamu. Zjistili jsme, že se nejedná o náboženství v pravém slova smyslu, ale o učení, duchovní směr, které se po Indii začal šířit kolem pátého století před naším letopočtem a za jeho zakladatele je považován Sidhártha Gautama, zvaný Buddha.

Vietnamská podoba buddhismu je pak značně ovlivněna místní kulturou, pro kterou je typická animistická víra, ale přijímá také vlivy čínské podoby buddhismu, který, jak už jsem psala, je značně ovlivněna konfucianismem a mimo něj i taoismem. Čínské vlivy se pak projevují především v pojetí mezilidských vztahů a v buddhistickém směru čchan, známým pod svým japonským názvem zen, který se ve Vietnamu nejvíce prosadil.

Mimo jiné se vietnamská kultura pokusila o vytvoření univerzální víry, která by spojovala všechny víry mající na jejich území vliv. Jednalo se o jakýsi experiment, který měl za cíl spojit taoismus, konfucianismus, křesťanství a islám. Tento experiment se ve Vietnamu, především z politických důvodů udržel až do 20. století.

V dalších kapitolách jsme sledovali projevy buddhismu ve vietnamské komunitě v Čechách. Abychom mohli lépe porozumět jeho výsledné podobě, bylo zapotřebí si nastínit i obtíže spojené s přistěhováním se Vietnamců do naší republiky. Zabývali jsme se jak formálními náležitostmi migrace, tak každodenním problémy jejich života, se kterými se Vietnamci potýkají při střetu kultur. Celkový přístup Vietnamců ke světu ovlivňuje i jejich chování ve společnosti, což se projevuje především v jejich neverbální komunikaci. Sledovali jsme samozřejmě i proměny migračních tendencí v postupu let, které jsou ovlivněné především globalizací světa s čímž je spojena i změna podnětů jejich migrace. Ukázalo se, že za poslední léta navštěvují Vietnamci Českou republiku nejen kvůli přivýdělku, ale chtějí poznat způsob západního života.

V práci je zařazena i kapitola, která srovnává buddhismus s křesťanstvím. Tato kapitola se ukázala jako důležitá pro pochopení základních odlišností obou střetávajících se kultur a to především v jejich nazírání na ostatní náboženství. Zjistili jsme například, že křesťanství je obecně bráno jako náboženství, které se k jiným staví odmítavě. Oproti tomu buddhismus, jakožto učení, nepředkládá svým stoupencům žádná striktní hodnocení. Shodu jsme naopak našli v konečném výsledku jejich náboženského života, kdy oběma náboženstvím jde především o odpovědnost člověka za své skutky, svobodu morální volby, odplatu za jednotlivé skutky a ve zdokonalení každého z nás.

Přestože se dá o České republice hovořit jako o zemi bezvěrců, patří křesťanství k jednomu z náboženství, které je zde ve větší míře zastoupeno. V některých bodech této kapitoly jsme zašli i do větších podrobností, které s naší problematikou projevu buddhismu nepřímo souvisí.

Při tvorbě své práce jsem se potýkala především s nedostatkem zdrojů k tématice konkrétních projevů a odlišností buddhismu ve Vietnamu. Tuto absenci jsem se snažila kompenzovat jeho projevy na našem území, a to především díky poznatkům získaným v Klubu Hanoi.

8. Seznam použité literatury

ABE, Masao. *Buddhismus a křesťanství*. Bratislava: CAD Press, 1996. ISBN 80-85349-54-X.

BOËLLE, Cathy, Chantal CHEMLA a Nicole RESTETTER. *Klíč k náboženství: Co mají společného judaismus, křesťanství, islám a buddhismus?*. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01679-6.

BOISSELIER, Jean. *Buddha: cesta probuzení*. Praha: Slovart, 1997. ISBN 80-7209-025-9.

Český statistický úřad [online]. 6.1.2011 [cit. 2011-02-28]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004B0060/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004B0060/$File/c01t03.pdf)>.

FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2014. ISBN 978-80-7419-174-9.

HLAVATÁ, Lucie. *Dějiny Vietnamu*. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-965-2.

IČO, Ján. *Náboženství ve Vietnamu*. ISBN 978-80-85394-74-0.

JORDAN, Michael. *Tajemný svět Asie*. Praha: Knižní klub, 2000. ISBN 80-7176-946-0.

KOCOUREK, Jiří; PECHOVÁ, Eva. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. ISBN 80-7319-055-9.

KÜNG, Hans a Heinz BECHER. *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 80-7021-239-X.

LEONTIYEVA, Yana (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů: Sociological Studies*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2.

Malá Hanoj přivítala první smíšenou svatbu, Čech si vzal Vietnamku . *IDnes.cz/zpravy* [online]. 6. 3. 2011, 1, [cit. 2011-03-29]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/mala-hanoj-privitala-prvni-smisenou-svatbu-cech-si-vzal-vietnamku-1cx-/domaci.asp?c=A110306_111947_domaci_brd>.

Poznej Vietnam. *Viet.cz* [online]. 2011 [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: <http://www.viet.cz/clanky/31-poznejte-vietnam>

PŘIBYLOVÁ, Jana. Hedvábná stezka. *Čína.světadíly.cz* [online]. 2007-2012 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://cina.svetadily.cz/clanky/Hedvabna-stezka>

Sapa Praha obchodní a kulturní centrum [online]. [cit. 2015-06-25]. Dostupné z: <http://www.sapa-praha.cz/kultura.html>

SILK, Jonathan. Bodhisattva. In: *Encyklopedia Britannica* [online]. 2015 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/70982/bodhisattva>

SNELLING, John. *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000. ISBN 80-7202-616-x.

V prvním buddhistické chrámu v ČR. Klub Hanoi [online]. 2008 [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2008050301>

VASILJEV, Ivo. *Za dědictvím starých Vietů*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. ISBN 8085010194.

WANGUOVÁ, Madhu. *Buddhismus*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-184-0.

ZBÍRAL, David. Esejci v Kumránu a svitky od Mrtvého moře. *Religionistika* [online]. 2007 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: http://www.david-zbiral.cz/Kumran.htm#_Toc151655887